

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN
ETNİKMERKEZCİLİK DÜZEYİNE
KÜLTÜREL FARKINDALIK EĞİTİMİNİN
ETKİSİ**

Hazırlayan

BEHİYE GÜLİZAR TOPCU

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Gülbu TANRIVERDİ

HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI

ÇANAKKALE-2019

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN
ETNİKMERKEZCİLİK DÜZEYİNE
KÜLTÜREL FARKINDALIK EĞİTİMİNİN
ETKİSİ**

Hazırlayan

BEHİYE GÜLİZAR TOPCU

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Gülbu TANRIVERDİ

HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI

ÇANAKKALE-2019

TEZ ONAY FORMU

Kurum Adı : Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Program Adı : Hemşirelik
Programın Seviyesi : Yüksek Lisans (X) Doktora ()
Anabilim Dalı : Hemşirelik
Tez Sahibi Adı ve Soyadı: Behiye Gülizar TOPCU
Tez Başlığı : Hemşirelik Öğrencilerinin Etnikmerkezcilik Düzeyine Kültürel Farkındalık Eğitiminin Etkisi
Sınav Yeri : Çanakkale Sağlık Bilimleri Fakültesi
Sınav Tarihi : 19.08.2019

Yukarıda tanıtımı yapılan tez, Tez Sınav Jürisi tarafından okunmuş, kapsam ve kalite yönünden başarılı bulunarak Yüksek Lisans/Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Sınav Jürisi

Danışman (Unvan ve Adı)	Kurumu	İmza
Prof. Dr. Gülbu TANRIVERDİ	ÇOMÜ	
Sınav Jüri Üyeleri (Unvan ve Adları)		
Prof. Dr. Nurcan ÖZYAZICIOĞLU	BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ	
Dr. Öğr. Üyesi Melike YALÇIN GÜRSOY	ÇOMÜ	

Tez sınav jürisi tarafından başarılı olarak kabul edilen Yüksek Lisans/Doktora Tezi Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/...../..... Tarih ve Sayılı kararı ile onaylanmıştır.

THESIS APPROVAL FORM

Institute Name : Çanakkale Onsekiz Mart University
Institute of Health Sciences

Programme Name : NURSİNG

Programme Level : Master of Science (X) Doctor of Philosophy ()

Department : NURSİNG

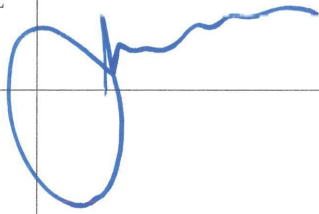
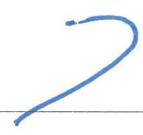

Student Name and Surname: Behiye Gülizar TOPCU

Title of the Thesis : The Effect of Cultural Awareness Education on the Ethnocentrism Levels of Nursing Students

Examination Place : Çanakkale Faculty of Health Sciences

Examination Date : 19.08.2019

We have investigated the present thesis in regard to content and quality and have approved as a Master of Science / Doctor of Philosophy Thesis.

Supervisor (Title and Name)	Institution	Signature
Prof. Dr. Gülbu TANRIVERDİ	Çanakkale Onsekiz Mart University	
Members of Examination Jury (Titles and Names)		
Prof. Dr. Nurcan ÖZYAZICIOĞLU	Bursa Uludağ University	
Dr. Öğr. Üyesi Melike YALÇIN GÜRSOY	Çanakkale Onsekiz Mart University	

The above examination jury decision has been approved by Administrative Board of Health Science Institute, Çanakkale Onsekiz Mart University, with decision dated and numbered

BEYAN FORMU

Bu tezin kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına hiçbir aşamasında etik dışı davranışımın olmadığını, tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları kaynaklar listesine aldığımı, tez çalışması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını, Yükseköğretim Kurulu Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi, Madde 8'de belirtilen ve ayrıntılı olarak tanımlanan etiğe aykırı eylemleri (intihal, sahtecilik, çarpıtma, tekrar yayım, dilimleme, haksız yazarlık ve diğer etik ihlali türleri) yapmadığımı onurumla beyan ederim.

Tarih: 19.08.2019

Tez Sahibi Adı ve Soyadı: Behiye Gülizar TOPCU

İmza:

TEŞEKKÜR SAYFASI

Eğitim hayatım boyunca kendisiyle çalışmaktan gurur duyduğum, bilgi, tecrübe ve deneyimlerinden faydalandığım tez danışmanım çok kıymetli hocam Prof. Dr. Gülbu TANRIVERDİ'ye,

Tez yazım sürecindeki yardım ve desteklerinden dolayı Öğr. Gör. Dr. Şeyda Ferah ARSLAN ve Dr. Öğr. Üyesi Kenan SEVİNÇ'e,

Tezimle ilgili çeşitli konularda bilgisine danıştığım ve desteğini hissettiğim Ar. Gör. Gözde ÖZSEZER KAYMAK'a,

Tez sürecinde çeşitli konularda yardımlarını esirgemeyen ve her an desteklerini hissettiğim Öğr. Gör. Ezgi ATALAY, Öğr. Gör. Meral AÇIKGÖZ, Öğr. Gör. Dilek ŞAHİN, Yazgül POLAT, Elif AMARASI, Fatma UCA ve Dilek KARA'ya,

Hayatım boyunca varlıklarıyla beni mutlu eden ve her konuda her daim desteklerini hissettiğim canım aileme,

Sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY FORMU	I
THESIS APPROVAL FORM.....	III
BEYAN FORMU.....	IV
TEŞEKKÜR SAYFASI	V
TABLolar LİSTESİ.....	IX
ŞEKİL LİSTESİ.....	X
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XI
ÖZET.....	XII
ABSTRACT	XIII
1.GİRİŞ VE AMAÇ	1
1.1. Problemin Tanımı	1
1.2. Araştırmanın Önemi.....	3
1.3. Amaç	5
1.4. Araştırma Hipotezleri.....	5
2. GENEL BİLGİLER.....	6
2.1. Kültür	6
2.2. Kültür, Sağlık ve Hemşirelik	8
2.3. Hemşirelikte Kültürel Yeterlilik ve Önemi.....	8
2.4. Kültürel Yeterliliği Geliştirme ve Geliştirmenin Önündeki Engeller	10
2.5. Etnikmerkezcilik (Etnosentrizm)	11
2.6. Etnikmerkezciliği Azaltma Yolları	13
2.7. Etnikmerkezcilik ve Hemşirelik.....	15
2.8. Kültürel Farkındalık ve Geliştirme Yolları	15
2.9. Hemşirelik Eğitimi ve Kültürel Farkındalık	16
3. YÖNTEM VE GEREÇ	18

3.1. Araştırmanın Türü.....	18
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi	18
3.3. Etik	18
3.4. Veri Toplama	18
3.4.1. Veri Toplama Yöntemi	18
3.4.2. Veri Toplama Araçları	24
3.5. Değişkenler	25
3.5.1. Bağımlı Değişkenler	25
3.5.2. Bağımsız Değişkenler	25
3.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	25
3.7. Verilerin Analiz Yöntemi.....	26
4. BULGULAR.....	27
4.1. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özellikleri	27
4.1.1. Vaka ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Sosyodemografik Özellikleri	27
4.1.2. Vaka ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Kültürel Farkındalık ve Etnikmerkezcilikle İlgili Bazı Özellikleri	29
4.2. Öğrencilerin Öntest ve Sontest Bulguları	32
4.2.1. Vaka ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Öntest ve Sontest Kültürlerarası Farkındalık Bulguları	32
4.2.2. Vaka Ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Öntest Sontest Etnikmerkezcilik Düzeyleri	40
5. TARTIŞMA	43
5.1. Öğrencilerin Öntest Sontest Sonuçları	43
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	46
7. KAYNAKLAR	47
EKLER.....	56
Ek 1. Anket Formu.....	56

Ek 2. Etnikmerkezcilik Ölçeği	59
Ek 3. Kültürlerarası Farkındalık Ölçeği.....	60
Ek 4. Etik Kurul İzni	61
Ek 5. Kurum İzni.....	62
Ek 6. Kültürlerarası Farkındalık Ölçeği Kullanım İzni.....	63
Ek 7. Etnikmerkezcilik Ölçeği Kullanım İzni.....	64
Ek 8. Etnikmerkezcilik Ölçeği Değerlendirme Şekli.....	64
Ek 9. Kültürel Farkındalık Eğitimde Kullanılan Videoların İzinleri	65
Ek 10. Kültürel Farkındalık Eğitiminden Görüntüler	66
Ek 11. Kültürel Farkındalık Eğitimi Katılım Belgesi	67
Ek 12. Özgeçmiş	68
Ek.13. Spiralli Tez Kontrol Formu	70
Ek.14. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Spiralli/Ciltli Tez Yazım Kontrol Listesi.....	71

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Vaka ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Sosyodemografik Özelliklerinin Dağılımı.....	28
Tablo 2. Vaka ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Kültürel Farkındalık ve Etnikmerkezcilikle İlgili Bazı Özelliklerinin Dağılımı.....	29
Tablo 2'nin Devamı. Vaka ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Kültürel Farkındalık ve Etnikmerkezcilikle İlgili Bazı Özelliklerinin Dağılımı.....	31
Tablo 3. Vaka Grubunun Kültürlerarası Farkındalık Ölçeğinin Öntest-Sontest Puan Ortalamalarının Dağılımı.....	33
Tablo 4. Kontrol Grubunun Kültürlerarası Farkındalık Ölçeğinin Öntest-Sontest Puan Ortalamalarının Dağılımı.....	37
Tablo 5. Vaka ve Kontrol Grubunun Kültürlerarası Farkındalık Ölçeğinin ve Alt Boyutlarının Öntest Puan Ortalamalarının Dağılımı.....	38
Tablo 6. Vaka ve Kontrol Grubunun Kültürlerarası Farkındalık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Sontest Puan Ortalamalarının Dağılımı.....	40
Tablo 7. Vaka Grubunun Etnikmerkezcilik Ölçeğinin Öntest-Sontest Puan Ortalamalarının Dağılımı.....	41
Tablo 8. Kontrol Grubunun Etnikmerkezcilik Ölçeğinin Öntest-Sontest Puan Ortalamalarının Dağılımı.....	41
Tablo 9. Vaka ve Kontrol Grubunun Etnikmerkezcilik Ölçeğinin Öntest Puan Ortalamalarının Dağılımı.....	42
Tablo 10. Vaka ve Kontrol Grubunun Etnikmerkezcilik Ölçeğinin Sontest Puan Ortalamalarının Dağılımı.....	42

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Araştırma Tasarım Planı.....	20
Şekil 2. Eğitim Programı.....	22
Şekil 3. Literatürde kültürel farkındalık kazandırma önerileri	23

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

ÖZET

Araştırma, hemşirelik öğrencilerine yapılan kültürel farkındalık eğitiminin etnikmerkezcilik düzeyine etkisini belirlemek amacıyla öntest-sontest kontrol gruplu yarı deneysel araştırma olarak yapıldı. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde yapılan çalışmanın evreni 151 kişiden oluşan birinci sınıf hemşirelik öğrencileridir. Evrenden örneklem seçimine gidilmezken, ulaşılabilen ve çalışmaya katılmaya gönüllü olan 108 öğrenci dâhil edildi. Araştırmaya başlamadan önce gerekli olan etik kurul ve kurum izni alındı. Literatür doğrultusunda kültürel farkındalığı oluşturmaya yönelik eğitim programı oluşturuldu. Eğitim programında araştırmacıların sunumları, farklı kültürlere yönelik videolar, uluslararası öğrencilerden gönüllü olan ve ulaşılabilen altı öğrenci eğitim programına davet edildi ve eğitim grubuyla deneyimlerini paylaşmaları istendi. Bu öğrenciler Uganda, Afganistan, Suriye, Nijerya ve Arnavutluk'tan Türkiye'ye gelen öğrencilerden oluşturuldu. Veriler öğrencilerin sosyodemografik özellikleri, literatür doğrultusunda belirlenen Kültürel Farkındalık ve Etnikmerkezcilikle ilgili bazı özellikleri içeren 33 maddelik soru formu, Etnikmerkezcilik Ölçeği ve Kültürlerarası Farkındalık Ölçeği ile Aralık 2018-Mayıs 2019 tarihleri arasında araştırmacı tarafından öntest ve son test ile yüz yüze iki kez toplandı. Veriler ki-kare testi, eşleştirilmiş t testi, Mann Whitney U testi ve Wilcoxon testi yapılarak Spss 22.0 programında analiz edildi. Çalışmada kültürel farkındalık eğitime katılan vaka grubunun (n=25) etnikmerkezcilik ölçeği sontest puan ortalaması $38,36\pm 4,88$, kontrol grubu (n=39) sontest puanı ise $45,02\pm 8,34$ olarak belirlendi ve iki grup arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($U=209,500$, $p=0,000$). Kültürel farkındalık eğitime katılan vaka grubundaki öğrencilerde kültürlerarası farkındalık puan ortalamaları artırılarak etnikmerkezcilik puan ortalamaları azaltıldı ve araştırma hipotezi kabul edildi. Sonuç olarak, hemşirelik öğrencilerine verilen kültürel farkındalık eğitiminin etnikmerkezcilik düzeyini azalttığı belirlendi. Araştırma sonuçları doğrultusunda kültürlerarası farkındalık eğitimlerinin hemşirelik öğrencileri arasında yaygınlaştırılması ve bu konuda yeni araştırmalar yapılması önerilebilir.

Anahtar Sözcükler: Hemşirelik, Kültür, Etnikmerkezcilik, Hemşirelik Eğitimi, Kültürel Farkındalık Eğitimi

ABSTRACT

The Effect of Cultural Awareness

Education on the Ethnocentrism Levels of Nursing Students

The research was designed as quasi-experimental research with pre-test, post-test and control groups in order to find out the possible effect of cultural awareness education on nursing students' ethnocentrism levels. The population of the study, which was conducted at Çanakkale Onsekiz Mart University, was 151 first-year nursing students. Sample selection was not made from the population, and the 108 students who were accessible and volunteered to participate were included in the study. Before starting the research, the necessary ethics committee approval and relevant institutional permissions were received. In line with the relevant literature, a training program was established to raise participants' cultural awareness. In the mentioned training program, the presentations of the researchers, the videos regarding some different cultures were presented to the six volunteer and accessible international students who were invited to the training program, and they were asked to share their experiences regarding the training with the training group members. The students receiving the training were from Uganda, Afghanistan, Syria, Nigeria and Albania, and they were in Turkey for educational purpose. The data were collected by face-to-face pre-test and post-test by the researcher between December 2018 and May 2019 with the 33 items which were about the participants' sociodemographic characteristics, Cultural Awareness and Ethnic centralism determined in line with the relevant literature. The data were analysed by chi-square test, paired t-test, Mann Whitney U test and Wilcoxon test in SPSS 22.0 program. In the study, the mean post-test score of the experimental group (n=25) in terms of ethnocentrism scale was found to be 38.36 ± 4.88 , and the post-test score of the control group (n = 39) was found to be 45.02 ± 8.34 and the difference between the two groups was found to be statistically significant ($U = 209,500$, $p = 0,000$). In the experimental group receiving training about intercultural awareness, the mean scores regarding cultural awareness were found to have increased and their ethnocentrism scores were found to have decreased, and thus the research hypothesis was accepted. As a result, it was found out that the education given to the nursing students regarding cultural awareness decreased the level of ethnocentrism. In line with the

results of the research, it may be suggested that the training on intercultural awareness should be extended among nursing students and new researches should be conducted on this issue.

Keywords: Nursing, Culture, Ethnocentrism, Nursing Education, Cultural Awareness Education

1.GİRİŞ VE AMAÇ

1.1. Problemin Tanımı

Etnikmerkezcilik, bireyin ya da profesyonel bir grubun kendi etnik grubunun, kültürünün diğerlerinden daha üstün hatta en iyisi olduğuna inanmasıdır (Spector 2000, Leininger ve McFarland 2002). Etnikmerkezcilik, bireylerin kendi kültürel değerlerini üstün tutup yücelterek başkalarının kültürlerini yargılamalarıdır (Keith ve ark., 2013). Etnikmerkezcilik her şeyin merkezine bireyin kendi grubunu yerleştirmesi ve diğer bütün herşeyi bununla ilişkilendirmesi ya da buna bağımlı hale getirmesidir (Göker ve Meşe, 2011). Bu tutum, bir kişinin kendi kültürünü dış kültürlerden daha önemli, doğru, değerli veya daha üstün olarak görmesinin bir sonucu olarak değerlendirilmektedir (Su 2018). Yapılan araştırmalar üniversite öğrencilerinde etnikmerkezciliğin varlığına işaret etmektedir. Hindistan'da 148 Hintli ve 145 Pakistanlı öğrenci ve çalışanla yapılan bir araştırmada hem Hindularda hem de Müslümanlarda etnikmerkezcilik saptanmıştır (Khan ve Liu, 2008). Malezya'da 75'i Çinli, 75'i Hintli olmak üzere toplamda 150 üniversite öğrencisinde yapılan araştırmada, 38 öğrencinin (%25,3) yüksek etnikmerkezciliğe, 112 öğrencinin (%74,7) ise daha az etnikmerkezciliğe sahip olduğu saptanmıştır (Pragash ve ark., 2018). ABD'de 282 üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmada etnikmerkezcilik düzeyinin öğrencilerin genelinde düşük olduğu ve erkeklere göre kadınlarda daha yüksek olduğu görülmektedir (Kim ve Goldstein, 2005).

Etnikmerkezcilik bireylerde kültürel yeterliliğin geliştirilmesinin önündeki engellerden biri olarak tanımlanmıştır (Purnell 2013). Etnikmerkezci tutumların, diğer kültürlerden insanlara ilgisizlik, başkalarıyla iletişim kurmakta isteksizlik, öğrencilerin arasında iletişimsel bir mesafe yarattığı bilinmektedir (Su 2018). Üniversite öğrencileriyle yapılan nitel bir araştırmada etnikmerkezciliğin çatışmalara sebep olduğu ve kültürel uyumun önünde bir engel olduğu vurgulanmıştır (Aksoy 2012, Zikargae 2013). Güney Tayvan'daki bir üniversitede üç bölümden 1191 öğrenci ile yapılan çalışmada etnikmerkezci tutumların öğrencilerin kültürlerarası duyarlılık gelişiminin bazı boyutlarını doğrudan etkilediğini, özellikle de düşük etnikmerkezcilik seviyelerine sahip olanların kültürel farklılıkları kabul etmelerinin daha kolay olduğunu göstermiştir. Yapılan bir araştırmada bakım

verenlerin etnikmerkezci yaklaşımlarının, bireylere yönelik negatif tutum geliştirmelerine neden olduğu belirtilmiştir (Lim ve ark., 2004).

Öğrencilerde etnikmerkezciliği azaltmaya yönelik çok sayıda araştırma yapılmış ve olumlu sonuçlar elde edilmiştir. Kaliforniya’da bir devlet üniversitesinde yapılan araştırmada toplum hizmet programlarına katılan öğrencilerin etnikmerkezcilikleri önemli oranda azalmıştır (Hoffman ve ark., 2009). Kültürel iletişimin etkilerinin değerlendiği 37 öğrenci ile tamamlanan deneysel olarak yapılan çalışmada topluluk hizmeti yöntemiyle grupların etnikmerkezcilik seviyesi düşürülmüştür (Borden 2007). ABD’de 169 üniversite öğrencisiyle yapılan yarı deneysel bir çalışmada dört haftalık kültürel zekâ eğitimi sonrasında öğrencilerin kültürel zekalarında artış, etnikmerkezciliklerinde azalma saptanmıştır (Young ve ark., 2017). ABD’de üniversite öğrencilerinde yapılan araştırmada kültürlerarası psikoloji dersi alan öğrencilerin etnikmerkezcilik seviyelerinde önemli bir azalma saptanmıştır (Pettijohn ve Napoli, 2009). Malezya üniversitelerinde 200 Malezyalı, 105 Çinli ve 38 Hintli ile yapılan çalışmada etnikmerkezcilik ile etnik gruplar arası etkileşimlerin olduğu ve online etnik gruplarla iletişime geçme ile etnikmerkezcilik arasında bir ilişki saptanmıştır. Etnik gruplarla online etkileşime geçen öğrencilerde etnikmerkezcilik anlamlı bir şekilde azalmıştır (Ketar ve ark., 2015).

Hemşirelik öğrencilerinin önyargılarını belirlemeye yönelik yapılan nitel araştırmada, öğrencilerin çoğunluğu önyargılarının yanlış olduğunu ve değer değiştirmek istediklerini belirtmişlerdir. Bu sonuç kültürel yeterliliğe doğru atılmış önemli bir adım olarak değerlendirilmiştir (Dunugan ve ark., 2016). Güney Kore’de dört üniversitede hemşirelik öğrencilerinde yapılan kesitsel araştırmada hemşirelik müfredatlarındaki mevcut kültürel eğitimin öğrencilerin kültürel yetkinliklerini geliştirmek için yeterli olmadığı bildirilmiştir. Hemşirelik öğrencilerinin diğer kültürlerle ilgili kişisel deneyimlerinin kültürel yeterliliklerini nasıl etkileyebileceği hakkında çok az şey bildikleri saptanmıştır. Aynı çalışmada öğrencilerin farklı kültürlerle iletişiminin kültürel yeterliliği olumlu etkilediği belirlenmiş ve öğrencilerin diğer kültürlerle ders dışı etkinliklerle bir araya gelmeleri önerilmiştir (Choi ve Kim, 2018).

1.2. Araştırmanın Önemi

Hemşirelik bütüncül bir yaklaşım gerektirir. Bütüncül yaklaşım ise bakım verilen bireylere kültürel yaklaşımı içerir. Hemşireler doğumla başlayıp hemşirelik eğitimi ve meslek sürecinde de kültürel yaklaşıma yönelik yeterlilik kazanırlar. Hemşirelerin mesleğe başlamadan önce bu yeterlilikle donatılması istenilen bir durumdur. Eğer hemşirelik öğrencisine eğitim sürecinde bu yeterlilik kazandırılmazsa mezun olduğunda öğrenci, bakım verdiği bireylere yönelik birçok olumsuz durumla karşılaşabilecektir. Kültürel çatışma, kültürel şok, kültürel ağrı ve kültürel boşluk bunlardan yaygın olanlarıdır. Bu olumsuz deneyimler ise hemşirelerin memnuniyetlerinin azalmasına, tükenmişliklerinin artmasına, anksiyetelerinin artmasına, bakım verdikleri bireylerle aralarında etkili bir iletişim kurulamamasına neden olacaktır. Sonuçta ise etkilenecek en önemli çıktı bakımın kalitesidir (Tanrıverdi 2017a).

Kültürel yeterlilik, hemşirelik pratiğinin temel bir bileşeni olarak tanımlandığından, kültürel olarak yeterli hemşirelerin hastalara daha iyi bakım verebileceği ve sırayla daha iyi sağlık sonuçları sağlayabileceği belirlenmiştir. Araştırma, kültürel bilgi yeterliliğinin kısa sürede artabildiğini gösterirken, uygulama ve tutum yeterliliğinin iyileştirilmesi için daha uzun bir süreye ihtiyaç duyulabileceğini göstermektedir (Bunjipimol 2018). Çin'de hemşirelik öğrencilerinde yapılan çalışmada Transformatif Öğrenme Teorisi doğrultusunda tasarlanan bir günlük çalıştayın lisans öğrencilerinde kültürel farkındalık, kültürel bilgi, kültürel anlayış ve kültürel beceri geliştirdiği saptanmıştır (Liu ve ark., 2018).

Bakımın kalitesinin düşmesi sadece bakım alan bireyi değil hemşireyi, hemşirelik mesleğini, bakımın verildiği kurumu ve bakım alan bireyi olumsuz etkileyecektir (Tanrıverdi 2017b). Hemşirelik öğrencilerinin kültürel yeterliliği anlamalarına yardımcı olmak, hemşirelik becerilerini geliştirmek, kültürel çeşitlilik ile kişisel rahatsızlığı azaltmak hemşirelik bakımı için çok önemlidir. Eğitim programları yoluyla öğrencilerde kültürel yeterlilikle ilgili olumlu tutum ve davranışlar geliştirilebileceği gösterilmiştir (Lin ve ark., 2015). Kiviharju ve Koivumaki (2012) yaptıkları sistematik incelemeye 18 araştırmayı dâhil etmiş ve bu araştırmaların 15'inde hem hemşire hem de hemşirelik öğrencilerinde eğitim girişimleri yoluyla kültürel yeterliliğin geliştirileceğini saptamışlardır. Beach ve ark.

(2005) yaptıkları literatür incelemesinde 34 girişim programının sağlık bakım sağlayıcılarının kültürel yeterliliğinin geliştirdiğine yönelik saptama yapmışlardır.

Literatürde, kültürel yeterlilik, kültürel açıdan farklı topluluklara kaliteli hemşirelik bakımı sağlamak için yaşam boyu gerekli bir süreç olarak vurgulanmıştır (Barnett 2018). Tayvan'da klinik hemşirelerle tanımlayıcı ve nitel olarak yapılan çalışmada, farklı kültürel durumları yöneten hemşirelerin, farklı kültürlere tahammül etmeyi ve hastalara kültürel olarak uygun bakımı vermeyi öğrenerek bakımın kalitesini arttırdıkları belirlenmiştir (Lin ve ark., 2015).

Hemşirelerin kültürel yeterliliğini geliştirmesinin önünde çok sayıda kültürel engeller yer almaktadır. Bunlar arasında kültürel körlük, önyargı, ırkçılık, streatip davranışlar, kültürel dayatma ve etnikmerkezcilik sayılmaktadır (Tanrıverdi 2017a). Clingerman (2011) çalışmasında, öğrencilerin etnikmerkezci yaklaşıma sahip olabileceğine vurgu yapmıştır. Hemşirelerin kültürel yeterli olabilmek için etnikmerkezciliğe yönelik farkındalık geliştirmeleri gerektiği bildirilmiştir (Sobon Sensor 2006). Kültürel yeterliliğin önünde önemli bir engel olarak görülen etnikmerkezcilik ile kültürel yeterlilik arasında literatürde bir ilişki ortaya konulmuştur (Degazon 1996). Toplamda 71 katılımcının 26 tanesinin hemşirelerden oluştuğu sağlık profesyoneliyle yapılan başka bir çalışmada kültürel yeterlilik ile etnikmerkezcilik düzeyleri arasındaki orta derecede negatif ilişki saptanmıştır ($r = .28, p = 0,017$) (Capell ve ark., 2008).

Kültürel yeterliliğin geliştirilebilmesi için hemşirelerin kültürel yeterliliğin önündeki engellerin farkında olmaları ve bu engelleri ortadan kaldırmaya yönelik bir çaba göstermeleri beklenmektedir (Tanrıverdi 2016; Tanrıverdi 2017b). Bu araştırmada, kültürel yeterliliğin önünde engel olarak görülen etnikmerkezciliğe kültürel farkındalık eğitiminin etkisi ele alındı. Uluslararası düzeyde ulaşılan çok sayıda araştırmada etnikmerkezciliğin azaltılmasına yönelik sonuçlar vardır. Ancak bu araştırmalar arasında kültürel farkındalık eğitimini içeren bir araştırmaya ulaşılamadı. Bunun yanı sıra, Türkiye'de hemşirelik alanında bu araştırma konusunda yapılmış bir çalışma sonucuna da ulaşılamadı. Bu araştırmada; kültürel farkındalık eğitiminin yoluyla öğrencilerde etnikmerkezcilik üzerinde bir etki oluşturması beklenmektedir. Kültürel farkındalık eğitimi ise, tamamen bu çalışmaya

özgün olup literatür temel alınarak oluşturulmuş içerikle yapılmıştır. Bu araştırma, bu yönüyle özgün olmasının yanı sıra geleceğin hemşireleri olan öğrencilerde etnikmerkezciliğe yönelik bir farkındalık oluşturması ve sonuçların sonraki araştırmalarda kullanılabilir olması açısından da önemli olduğu düşünülmektedir.

1.3. Amaç

Bu araştırmada amaç; hemşirelik öğrencilerinde kültürel farkındalık eğitiminin etnikmerkezcilik düzeyine etkisini saptamaktır. Böylelikle hemşirelik öğrencilerine yapılacak olan kültürel farkındalık eğitiminin sonunda öğrencilerin etnikmerkezcilik düzeylerinin azaltılması hedeflenmektedir.

1.4. Araştırma Hipotezleri:

H1: Kültürel farkındalık eğitimi hemşirelik öğrencilerinin etnikmerkezciliğini azaltır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1.Kültür

Kültür sözcüğünün oldukça ilginç, zengin ve uzun bir tarihçesi vardır. Kültür sözcüğü Latince ekip, biçmek anlamına gelen ‘colere’ sözcüğünden gelmektedir. XVII. yüzyıla kadar da ‘culture’ Fransızca da aynı anlamda kullanılmıştır. İlk kez Voltaire, culture sözcüğünü, insan zekâsının oluşumu, gelişimi, geliştirilmesi ve yüceltilmesi anlamında kullanmıştır. Almancaya 1793 tarihinde ‘cultur’ olarak geçmiş ve uygarlık anlamında kullanılmıştır. Kültür sözcüğü buradan da İngilizce, İspanyolca ve slav dillerine geçmiştir (Güvenç 2011).

Kültür kavramı kapsamlı bir şekilde ilk kez 1871’de antropolog Sir Edward Burnett Tylor tarafından ‘kişinin toplumun bir üyesi olarak kazandığı bilgi, inanç, sanat, hukuk, ahlak, adet, gelenek, alışkanlık ve yeteneklerin karmaşık bir bütünü’ olarak tanımlanmıştır. Kuzey Amerikalı antropologlardan olan A.L. Kroeber ve Clyde Kluckhohn 1950’lerde kültürle ilgili taramalar yapmış ve yüze yakın kültür tanımı yapıldığını tespit etmişlerdir (Haviland ve ark., 2008). Sosyal antropolojinin kurucusu olarak görülen Malinowski ise kültürün kaynağını biyolojik gereksinimler olarak görmüştür. Kültürün başlangıçta bireylerin biyolojik gereksinimlerini gidermek için oluşturulduğunu, zamanla anlaşılması güç bir yapıya bürünen ancak insanları birleştirici bir unsura da dönüştüğü görüşündedir (Aman 2012).

Ülkemizde ise kültürü kapsamlı bir şekilde tanımlayan ilk kişi Ziya Gökalp’tır. Onun tanımına göre hars (kültür), ‘halkın an'anelerinden, teamüllerinden, örflerinden, şifahî veya yazılmış edebiyatından, lisanından, musikisinden, dininden, ahlâkından, bedî ve iktisadî mahsullerinden ibarettir’ (Gökalp 1968). Türk Dil Kurumu’nun tanımına göre ise; kültür “tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünüdür” (Güncel Türkçe Sözlük, 2018).

Günümüzde ise kültür kavramı, bir toplumun ortaklaşa sahip olduğu ve üyelerine yaydığı, davranışa yansıyan, o davranışı yaratan ve yorumlamada kullanılan görüşler, değerler ve algılardır (Haviland ve ark., 2008). Kültür bir başka literatürde, bir kuşaktan diğerine aktarılan bilgi ve kalıplaşmış davranış biçimlerinin

birikimleri olarak ifade edilmiştir (Tezcan 2008). Kùltür, insanın dũşünsel, inançsal, duygusal etkinlikleri sonucunda ortaya çıkan değerler, yaratılar ve kuşaktan kuşağa aktarılan davranışlar bütününden oluşmaktadır (Gümüştekin 2007).

Kùltür, bir toplumu diğer toplumlardan farklı kılan, geçmişten beri değişerek devam eden, kendine özgü, sanatı, örf ve adetleri, anlayış ve davranışları, inançları ile onun kimliğini oluşturan düşünüş ve yaşayış tarzıdır. Dayanışma ve birlik duygusunu verdiği toplumun düzenini de sağlayan, topluma bir kimlik kazandıran, maddi ve manevi değerlerin bütünüdür (T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı 2018).

Marx'a göre kùltür, doğanın yarattıklarına karşılık, insanoğlunun yarattığı her şeydir. Kùltür; değişir, öğrenilir, sürekli, toplumsaldır ve bütünselleştiricidir (Güvenç 2011). Kùltür; değer, inanç, duygu, düşünce, bilgi ve algılar bütünüdür. Kùltür kavramı, bilgiyi, edebiyatı, soyut ve somut türlü sanatları, ahlakı, ibadetleri ve davranış kurallarını da ifade eder (el-Kardavi 2006). Bilimsel anlamda kùltür, toplumun üyesi olarak insanın, yaşayarak, yaparak öğrendiği ve aktarıp öğrettiği maddi manevi her şeyden oluşan karmaşık bütündür. Bütünün kaynağı kuşkusuz toplumdur. Kùltür toplumu oluşturan kişileri, onları bir arada tutan, birbirine bağlayan dil ve haberleşme süreçlerini, sanatlarını, inançlarını, törelerini, hukuk ve yönetim kurumlarını, üretim ve tüketim düzenlerini içine alır (Güvenç 2002).

Kùltür doğuştan değildir, öğrenilir. Kùltür düzeni, düzenliliği ve tekrarı temsil eder. İnsan gruplarının düşündüğü, hissettiği ve davrandığı şekilde düzenlenir. 21. yüzyılda yaygın olan kültürel sınırların ortadan kalkması ve farklı kültürlerden bireylerle etkileşimde bulunulmasıdır. Yerel kültürün değerleri, inançları, gelenekleri ve davranışları ile çatışmak stres ve kaygıyı artırır. Kültürel şok yaşanmasına sebep olur. Herkes kültürel şok yaşayabilir. Göçmenler, mülteciler, öğrenci değişim programındakiler, uluslar arası ticaretle ilgilenenler, yurtdışında öğretilenlik yapanlar, hemşireler. Kültürel şok yaşamak aynı zamanda diğer kültür hakkında daha fazla bilgi edinmek için bir fırsattır (Neuliep 2017). Küreselleşme ile birlikte her yıl daha fazla öğrenci kendi ülkelerinin dışındaki üniversitelerde eğitim görmektedir. Çeşitli ülkelerden, etnik gruplardan, kültürlerden gelen öğrenciler üniversitelerin küreselleşmesini sağlamıştır (Harrison 2012).

2.2.Kültür, Sağlık ve Hemşirelik

Sağlık ve hastalık sistemleri kuşkusuz bir kültürle ilgili konulardır. Bu sistemlere ilişkin davranış kalıpları kültürlere göre farklılık gösterir (Tezcan 2008). Kültür, kuşaktan kuşağa aktarılan ve toplumda yaşayan insanların bütün öğrendikleri ve paylaştıklarını kapsayan bir kavramdır (Yalçın ve Yoğun Erçen, 2004). Sağlık davranışları kültürlere göre şekillenir. Bireyin sağlık ve hastalık algısı kendi kültürü içerisinde gelişir. Sağlığını nasıl koruyacağını, nasıl geliştireceğini, hasta olunca nasıl baş edeceğini yaşadığı kültür içinde öğrenir. Öğrendiği bu davranışları uygulamak ve uyguladığı zamanda saygı görmek ister (Tortumluoğlu ve ark., 2004). Bu bağlamda bireyin kültürünü ve onun içinde şekillendirdiği sağlık davranışlarını görmezden gelen bir sağlık sistemi amacına ulaşmakta zorlanır (Tortumluoğlu ve ark., 2004). Sağlık bakım sağlayıcıları arasında hastalarla en uzun süre iletişimde kalan grup hemşirelerdir. Hemşirelerin diğer sağlık çalışanlarına göre hastalarla daha fazla zaman geçirme sorumlulukları, farklı inanç ve kültürdeki hastalarla etkin iletişime geçerek bütüncül bir yaklaşımla uygun bakım sunma sorumluluğunu da beraberinde getirmektedir (Chen ve Wang, 2015).

Kültüre odaklı bakımı nasıl vereceğini bilmeyen hemşirelere karşı bireyler genel olarak hoşnut olmama, öfke duyma, güven duymama ve çatışma gibi duygular yaşarlar. Hemşireler bakım verdikleri bireylerin kültürünü tanımalıdır. Aksi halde bireye yarar sağlamak yerine zarar verebilirler. Bakım verdiği bireyin kültürünü göz ardı ederek bakım veren hemşire bütüncül yaklaşımdan uzaklaşıp, bireye yarar sağlamak yerine zarar verebilecek ve bu da bakım kalitesine olumsuz yansıtılabilecektir. Hemşirelik bakımı kültürü dışarıda bırakan bir yaklaşımla ele alınması mümkün görülmemektedir (Tanrıverdi 2016). Hemşirelerin bakım verdikleri bireylerin kültürlerine uygun bakım verebilmeleri için kültürel yeterli olmaları en azından bunun için çaba göstermeleri gerekmektedir (Tanrıverdi 2017b).

2.3.Hemşirelikte Kültürel Yeterlilik ve Önemi

İçinde bulunduğumuz küreselleşme çağının en belirgin özellikleri, sınırların ortadan kalkması, mesafelerin yakınlaşması ve toplumlar arası farkların ekonomik alanda ve kültürel alanda eriyip yok olmasıdır (el-Kardavi 2006). Kültürler az ya da çok, hızlı ya da yavaş, uyumlu ya da uyumsuz biçimlerde sürekli değişirler ama

kültürü oluşturan bireyler ve kurumlar bu değişimlere ayak uydurmakta güçlük çekerler. Günümüzün konusu ve sorunu küreselleşme sürecinde, kültürlerin birbirine yakınlaşması süreci yalnız ulusal boyutta değil, uluslar ve kıtalar arası gerçekleşmesidir (Güvenç 2002). Teknolojik gelişmeler sayesinde sınırlar ortadan kalkmıştır. Bu süreç farklı kültürleri yakından tanıma imkânı sunmakta ancak toplumların kutuplaşmasına, diğer toplulukları ötekileştirmesine ve onlarla çatışmasına da ortam hazırlamaktadır (Öğüt 2017).

Bu bağlamda, gelecekte çalışanların çok kültürlü ortamlardaki başarısında, iletişim becerileri önemli rol oynayacaktır. Bu süreçte kazanılması gereken olumlu duygular; farklılıkları olduğu gibi önyargısız, etnikmerkezcilikten uzak ve yargılamaksızın değerlendirebilmektir (Mercan 2016). Bireyin kültürel farklılıklarına dikkat ederek sunulan bakım hizmeti, hastanın tedavi sürecine olan cevabını da güçlendirir (Tuna Oran 2015). Hemşirelerin, bakım verdiği birey, aile ve toplumun kültürü hakkında bilgi edinmesi ve farklı kültürlerle iletişim kurabilme yeterliliği için gerekli eğitimleri almalarının gerekliliği bildirilmiştir. Hastanın kültürüne uygun bakım vermeyen hemşireye hastanın güveni azalır ve iletişim kurmakta zorlanır. Tüm insanların kültürlerini diledikleri gibi yaşamaları temel insan hakkı olup bireylerin kültürel değerlerine saygı gösterilmelidir. Ancak böylece hastalara bütüncül bir bakım hizmeti sunulabilir (Topbaş ve ark., 2014). Kültürel yeterlilik sadece farklı kültürlerin öğrenilmesi ve iletişim kurulması değil aynı zamanda kültürel farklılıkların bilincine varmak, sözlü ve sözsüz mesajların aktarılmasında bilinçli olmak anlamına gelmektedir (Temel Eğinli 2011).

Leninger hemşirelik alanındaki bu farklılıkların önemini fark etmiş ve birçok kültürle ilgili yıllarca süren çalışmalar sonucunda kültürlerarası hemşireliği kuracak birikim ve deneyime ulaşmıştır. Kültürlerarası hemşireliğin amacı; bireylerin özel bakım gereksinimleri ve kültürleri konusunda bilgileneren kültürel olarak yeterli ve uygun bakımı vermektir. Kültürlerarası hemşirelikte en önemli ilke önce kendini tanımaktır. Kültürlerarası hemşireliğin doğası kültürlerarasında ve kültürler içinde değer, yaşam biçimi, model, açıklamalara temellenen karşılaştırmalar ile kültürel benzerlik ve farklılıklarının nedenini ve nasıl olduğunu keşfetmektir (Tanrıverdi 2016).

Kültürel yeterlilik sadece bakım alanları değil aynı zamanda bakım veren kurumları ve bakım verenleri de etkileyen bir süreçtir. Hemşire kültürel yeterli yaklaşımla kendi memnuniyetini artırıp, tükenmişliğini azaltabilir. Bunun yanı sıra hastanın çıktılarında olumlu yansımalar gerçekleştirebilir, hatta kültürel yeterli yaklaşımla kurumun farklı kültürden hastalara bakım verme korkusunun azaltılmasına, hastaların hastanede kalma süresine olumlu katkılar sağlayabilir. Kültürel yeterli yaklaşımı olmayan hemşireler ile bakım verdiği bireyler arasında birçok olumsuz sonuçlar olabilir. Kültürel şok, kültürel çatışma, kültürel boşluk ve kültürel ağrı bu olumsuz sonuçlarından bazıları olarak ele alınmaktadır. (Tanrıverdi 2016).

2.4. Kültürel Yeterliliği Geliştirme ve Geliştirmenin Önündeki Engeller

Yapılan araştırmalar hemşirelerde ve hemşirelik öğrencilerinde kültürel yeterliliğin planlı girişimlerle geliştirilebileceğini göstermektedir (Sargent ve ark. 2005, Gallagher 2011, Kiviharju ve Koimaki 2012, Lenny ve Peng 2014). Hemşirelik öğrencilerinde kültürel yeterlilik kazandırılması için belli başlı metotlar; anlatım, grup tartışması, öğrencilerin yazılı raporları, klinik deneyimler, simülasyon, misafir öğretim elemanları, mentörlük ve danışmanlık, eğitimsel ortaklıklar, yurt dışı deneyimleri, rol oynama, videolar şeklinde sıralanmıştır (Mareno ve Hart 2014, Tanrıverdi 2016).

Eğitim süreci öğrencilerin kültürel yeterliliğe ulaşmalarında göz ardı edilmemelidir (Seidal Glass 2013). Hemşirelik müfredatlarında kültürel yeterliliği geliştirmeye yönelik dersler verilmelidir (Sargent ve ark. 2005, Josipovic 2000). Hemşirelik müfredatları çok kültürlülüğe uyumlu olmalı ve eğitim programlarında kültürlerarası konulara yer verilmelidir (Wilkins 1993, Fletcher 1997). Kültürel içerikli bakım verebilecek hemşirelere ihtiyaç vardır. Bunun içindir ki bu konuyu temel alan kültürlerarası hemşirelik dersinin programlara etkin bir biçimde bütünleştirilmesi gerekmektedir (Tortumluoğlu ve ark., 2004).

Hemşirelik öğrencilerinin kültürel yeterlilik kazanmaları için sınıf içinde ve dışında yapabilecekleriyle ilgili tavsiyelerinden bazıları şöyledir;

- Yıllık olarak kültürel öz değerlendirme yapmak.

- Akademik ve sosyal becerileri geliştirmek ve kültürel yetkinlik kazanmak için küçük grup projeleri ve etkinliklere katılmak.
- Genel olarak davranışların anlamları hakkında bilgi edinmek.
- İletişim tekniklerini öğrenerek bireysel çalışmalar yapmak veya resmi kurslara gitmek.
- Ek dil öğrenmek.
- Diğer kültürleri ve grupları öğrenmenize yardımcı olacak seçmeli dersler seçmek.
- Yabancı uyruklu öğrenciye dilinizi öğrenmesi için gönüllü olmak.
- Bilmediğiniz bir bölgedeki klinik bir çalışmaya katılmak ve kendinizi oradaki farklı bir kültüre bırakmak
- Kültürel açıdan yetkin bir çevre için bu konuda yetkin kişilerden ders sonu ve program değerlendirmeleri almak (Smith 2019).

Kültürel yeterliliğin geliştirilmesinin önünde çok sayıda engel sayılmaktadır. Bunlar arasında: kültürel körlük, kültürel bilgisizlik, stereotip davranış ve etnikmerkezcilik yer almaktadır. (Tanrıverdi 2017a). Kültürlerarası etkileşimi engelleyen birçok engel olsa da en çok tartışılanı belki de en önemlisi etnikmerkezciliktir. Gruplar arasındaki etnikmerkezciliği azaltmanın en etkili yolu ise kültürel maruziyet olarak ifade edilmiştir (Cargile ve Bolkan, 2013).

2.5. Etnikmerkezcilik (Etnosentrizm)

Her kültür, kendi yaşam biçimini doğal ve en uygun yol olarak görür. Kültürler her zaman kendi kültürlerini savunur, korumaya çalışır. Bu nedenle başka kültür öğelerine karşı bir yabancılaşma eğilimi içerisindedirler. Buna kültürel içedönüklük yani etnikmerkezcilik denir. Bu anlayışta kültür, kendini her bakımdan kültürlerin en iyisi olarak görür ve diğerlerini küçümser (Tezcan 2008). Etnikmerkezcilik hala dünya da oldukça belirgindir. Gruplar kültürel üstünlüklerine inanır ve diğer kültürlere ait özellikleri reddeder (Bizumic ve ark., 2009). Farklı gruplara yönelik olumlu tutumlara her zaman olumsuz tutumlar da eşlik etmiştir (Khan ve ark., 2008).

Perrault ve Bourhis (1999) yaptığı çalışmada bireylerin etnikmerkezci görüşlerinin ayrımcılığa neden olduğu sonucuna varmıştır.

Etnikmerkezci birey, kendi doğrularının herkes için geçerli olması gerektiği, bu doğrulara sahip olmayanların ya da bunlara uymayanların geri veya aşağı olduğu görüşündedir (Er 2005). Bütün toplumlarda etnikmerkezcilik denilen kendini yüceltme, kendini övme, kendini merkeze koyma anlamına gelen bir eğilime rastlanır. Her toplum ırkların en safına, töre ve kültürün en yükseğine, tarihlerin en şereflişine, dinlerin en iyisine, tanrıların en güçlüşüne sahip olduğuna inanır (Güvenç 2010). Çağdaş yaşam birçok uygarlığı birbiriyle yakın ilişkiye sokmuş ve bu duruma gösterilen tepki olarak da ulusçuluk ve ırksal kendini beğenmişlik ortaya çıkmıştır. Uygarlıkların gerçekten kültür bilince sahip, başka kültürlerin toplumsal açıdan koşullanmış davranışlarına korkmadan, karalamadan, nesnel olarak bakabilen bireylere bundan daha fazla gereksinim duyulduğu bir başka zaman dilimi olmamıştır (Benedict 2003). Kültür bencilliği, her toplumun kendi kültürünü en üstün olarak görmesidir. Tüm toplumlarda da bu böyledir. Her birey kendi kültürünü başkalarından üstün görür. Böylece başka kültürden alınan bir öge, genellikle kültür bencilliği sebebiyle küçümsenir. Bu durumda değişmeye engel olur (Tezcan 2008).

Neuliep ve McCroskey, etnikmerkezçiliğin küreselleşmenin sonucu olarak ortaya çıktığını ve her zaman diğer kültürü aşağılayıcı olmadığını belirtmektedir. Etnikmerkezcilik grup içindeki kişilerin cesaret, bağlılık ve etkinlikleri yüksektir ve rekabet ederken grup içi işbirliğini ve dayanışmayı arttırmalar. Aslında etnikmerkezcilik kendi grubu için fedakârlık yapma isteğini dolayısıyla vatanseverlik duygularını da ortaya çıkartır. Bu yönüyle olumlu olmasına rağmen insanların kendi yollarını tek doğru olarak görme eğilimleri önyargı, ayrımcılık hatta etnik temizlik gibi çok tehlikeli sonuçlara yol açabilir. Etnikmerkezcilik, kendi kültürel ve etnik grubunun değerleri, tutumları, inançları ve davranışları ile diğer kültürel ve etnik grupları yargılayıp değerlendirmeyi ifade eder. Etnikmerkezçiliğin genellikle kültürel veya ırksal bir kimliğin geliştirilmesi sürecinde bilinçsiz bir şekilde ve çocukluk döneminde başladığını, iletişim sistemleri içine yerleştirilmiş değerler ve kültürel yönelimler olduğunu belirtir (Neuliep ve McCroskey 1997, 2001, 2003). Avustralya'da yapılan bir çalışmada üç Avrupa ülkesi (Avusturya, Almanya ve İsviçre) ile bir de Güneydoğu Asya ülkesinin (Endonezya) etnikmerkezcilik düzeyi

karşılaştırılmıştır. Sonuçlar, Avustralya'da daha yüksek etnikmerkezcilik düzeyi olduğunu göstermektedir (Hoffman 2016). ABD'de 2016 yılında 287 kişiyle tamamlanan çalışmada, Meksikalı göçmenlerle iletişim kurma isteği ile etnikmerkezciliğin negatif ilişki gösterdiği belirlenmiştir (Haris 2017).

Etnikmerkezcilik diğer kültürler üstünlük duygularını teşvik eder, insanlarla iletişimde bulunma motivasyonunu, kültürlerarası arkadaşlık kurma eğilimini, kültürlerarası iletişim anlayışını azaltır (Neuliep ve ark. 2001, Lin ve Rencer 2003, Gudykunst ve ark. 2003, Arasaratnam ve Banerjee 2007, Harrison 2012). Etnikmerkezcilik, kültürlerarası iletişim söz konusu olduğunda başka kültürden biriyle gerçek veya sembolik teması engelleyen herhangi bir şey olabilir. Gruplar arasındaki etnikmerkezciliği azaltmanın en etkili yolu ise kültürel maruziyettir (Cargile ve Bolkan, 2013).

Etnikmerkezciliğe yönelik çağdaş iki ana yaklaşıma işaret edilmektedir. Birincisi, etnikmerkezciliğin bir grubun diğer gruptan daha önemli olduğu inancına odaklanması; gruplar arasılık olarak ifade edilmektedir. Diğeri grubun içindeki en önemli üye olduğunun öne sürülmesi; grup içi olarak belirtilmektedir (Bizumic ve ark., 2009). Etiyopya'da bir üniversitede yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin farklı kültürlerarasında sosyal mesafeyi arttıracak özgüvenlerinin olduğu, dini ve etnik gruplararası karşılıklı anlayışın az olduğu belirlenmiştir. Aynı zamanda bütün etnik, dini ve kültürel grupların etnikmerkezcilikten muzdarip olduğu, etnikmerkezciliğin diğer kültürel, dini ve etnik grupların bakış açılarının, bilgisinin ve inançlarının çeşitliliğinin reddedilmesine sebep olduğu anlaşılmıştır. Etnikmerkezcilik diğer dini, etnik ya da kültürel grubun mesajlarının yanlış anlaşılacak olumsuz sonuçlara ve çatışmalara sebep olabilmektedir (Zikargae 2013).

2.6. Etnikmerkezciliği Azaltma Yolları

Etnikmerkezciliğin azaltılmasında saygı, sosyal zekâ ve kültürlerarası işbirliğinin artırılması gerektiği bildirilmiştir (Dong ve ark., 2009). Borden (2007) etnikmerkezciliğin azaltılmasının kalıcı olarak davranışlara geçirilmesinin önemini vurgulamakta, eğitim bilgilerinin eylemlere yansımalarının yollarının aranması gerektiğini belirtmektedir.

Üniversitelerin, etnikmerkezcilik düzeyini azaltmak ve kültürlerarası iletişim istekliliğinin arttırmak için öğrencileri teşvik etmesi gerekmektedir (Pragash ve ark., 2018). İletişim yoksunluğu ve etnikmerkezcilik arasında bir ilişki belirlenmiştir (Ewa 2013). ABD’de 432 öğrenciyle yaptığı çalışmada etnikmerkezcilik ile kültürlerarası duyarlılık arasında negatif bir ilişki olduğu belirlenmiştir (Chen 2010). ABD’de 419 üniversite öğrencisinde yapılan anket çalışmasında sosyal zekânın bireylerdeki etnikmerkezciliği azaltacağı sonucuna ulaşılmıştır (Dong ve ark., 2009). ABD’de 437 lisans öğrencisiyle yapılan çalışmada, etnikmerkezcilik ile sosyal insiyatifi, kültürlerarası insanlarla etkileşim kurma motivasyonu ve kültürlerarası dostluklarla arasında negatif ilişki olduğunu saptanmıştır (Arasaratnam ve Banerjee, 2007).

Hizmet öğrenme yöntemi kültürlerarası yetkinliğin kazanılmasında etkilidir. Farklı kültürlerle ilişki kurmak etnikmerkezcilik düzeyini azaltır ve kültürel yetkinlikleri artırır. Yurt dışında hizmet vererek ev sahibi kültürün üyeleriyle yaşamında faydalı olacağı ifade edilmiştir (Borden 2007). Etnikmerkezciliği azaltmada erken yaşlardaki kültürlerarası deneyimler yaşamının etikili olduğu ve üniversite öğrencilerinin kültürel grup ayrımı gözetmeksizin eğitimleri sırasında kültürlerarası deneyimlerini zenginleştirmelerinin faydalı olacağı bildirilmiştir (Harrison 2012). Etnikmerkezcilik döngüsünü kırmak için daha fazla uluslararası seyahat önerilir (Neuliep ve McCroskey, 1997).

Kültürlerarası karşılaşmalar için tasarlanmış simülasyon oyunları 1970’lerden beri kullanılmaktadır. Yaygın olarak kullanılan ve ticari adı Bafa Bafa olan bu simülasyon oyunları gelecekte yaşanabilecek kültürel karşılaşmaların canlandırılarak kültürel yeterlilik kazanılmasını hedeflemekte ve etkili bir yöntem olarak kullanılmaktadır (Fowler ve Pusch, 2010).

Kültürlerarası duyarlılık gelişim modeline göre birey etnikmerkezci basamaklardan etnogöreceli basamaklara doğru ilerleme sağlayabilir. Bu basamaklar; reddetme, savunma, azaltma, kabul etme, uyum sağlama ve bütünleşmedir (Aksoy 2012).

2.7. Etnikmerkezcilik ve Hemşirelik

Başka kültürlerdeki farklılıklara karşı duyarlı, o kültürün iç dinamiklerini tanıyacak ve anlayışla yaklaşacak kültürlerarası hizmet verebilecek sağlık çalışanlarına ihtiyaç vardır (Price ve Cortis, 2000). Hemşire kendi değer ve inançlarıyla diğer kültürleri değerlendirirse hastaya önyargıyla yaklaşma riskini taşır. Hemşireler ırk, sosyal sınıf, din ve kültürel ayırım yapmaksızın hastalara bakım vermek zorundadır (Kagawa-Singer 1997). Eğer hemşire etnikmerkezci bir yaklaşımı benimser ise kültürel farklılıklara uygun hemşirelik bakımı sağlayamaz (Walker ve Avant, 1995). Kültürlerarası hemşireliğin önemini vurgulayan uzmanlar etnikmerkezci davranışların hastaları olumsuz etkilediğini savunmakta, kültürel değerler hakkında kültürel farkındalık geliştirmek, etnikmerkezcilikle başa çıkmak ve önyargılardan kurtulmak gerektiği görüşündedirler (Campinha-Bacote 1999, Tanrıverdi 2016). Literatür hemşirelerin kendisinden farklı kültürden hastalara bakım verirken sorun yaşadığına işaret etmektedir. Özellikle bakım verenlerin etnikmerkezci yaklaşımın bireylere yönelik negatif tutum geliştirmeye neden olduğu belirtilmektedir (Lim ve ark., 2004). Literatür öğrencilerin etnikmerkezci yaklaşıma da sahip olabileceğini vurgulamıştır (Clingerman 2011).

Kültürel yeterlilik kazandırılmasında kültürel farkındalığın önemli olduğu ve kazandırılması gerektiği bu şekilde etnikmerkezciliğin azaltılmasına vurgu yapılmıştır. Sağlık profesyonellerinin hastalarla güvenli ve etkili bakım etkileşiminin sağlanması için kültürel farkındalık kazanmaları önemlidir (Almutairi ve ark., 2015).

2.8. Kültürel Farkındalık ve Geliştirme Yolları

Hemşirenin kendi kültürünü anlaması, hastayı kültürel olarak anlaması için bir başlangıç olabilir. Hemşire kendi bilinçaltındaki davranışlarının farkına varmadığı takdirde kültürel çatışmanın neden çıktığını anlamayacak ve bu durum etnikmerkezcilik, stereotip davranış, kültürel körlük ve kültürel empoze şeklinde kendini gösterecektir (Bekar 2001). Kültürel farkındalık kültürel yeterliliğin önemli kapsamını oluşturur (Starr ve Wallace, 2011). Campinha-Bacote farkındalık kavramıyla 'ben diğer kültürlerle yönelik önyargılarımın yanı sıra ırkçılık ve diğer öğretilerimin duygularımın farkında mıyım' sorusunun yanıtını aramaktadır (Campinha-Bacote 1999). Hemşirelerin stereotip, önyargı, ırkçılık, etnikmerkezcilik,

kültürel dayatma, kültürel çatışma ve kültürel şok gibi kültürel yeterliliğin önündeki engellerin farkında olması gerekmektedir (Degazon 1996). Kültürel farkındalık, başka bir kültürel grubun üyelerinin davranışlarının, beklentilerinin, bakış açılarının ve değerlerinin farkında olmanın yanı sıra bu kişilerin hareket ve inançlarının sebeplerini anlamaya çalışmak olarak tanımlanmıştır (Özışık 2004).

Kültürel farkındalığın gelişmesine yönelik önemli unsurlardan biri de duygusal zekâdır. Bafa Bafa kültürlerarası simülasyon deneyimi grubun duygularını, düşüncelerini ve davranışlarını etkilemektedir. Hemşirelik eğitmenleri bu simülasyon oyunu öğretim tekniğini kullanmalıdır. Bafa Bafa hemşirelikteki teori ile uygulamalar arasındaki uçurum arasına köprü kurar ve öğrenme aktivitesini anlamlı kılarken, durumsal öğrenme deneyimi ile kültürel farkındalığı geliştirir (Glenn ve Claman, 2018).

2.9. Hemşirelik Eğitimi ve Kültürel Farkındalık

Hemşirelik eğitimcileri kültürel yeterlilik kazandırmak için çok çeşitli stratejiler kullanmışlardır. Misafir konuşmacılar, grup tartışmaları, yazılı raporlar, klinik deneyimler, kurslar, simülasyonlar, rol oynama, günlük tutma, immersiyon (daldırma), yurt dışında eğitim aldırma bunlara örnek olarak verilebilir. Hangi yöntemin daha etkili olduğunu söylemek oldukça zordur. Kültürel yetkinliğin önemli bir yönü olan kültürel farkındalığı artırmada etkinlikleri için 6 öğretim stratejisini test eden hemşirelik öğrencileri ile yapılan çalışmanın sonuçları müdahalelerin olumlu bir etkisi olduğunu göstermiştir (Lonneman 2015). Avusturalya’da askeri personelin diğer kültürlerle karşılaşma ihtimali arttığı için personelin genel kültürel bilinç kazanması için yapılan çalışmada kullanılan simülasyon oyunlarının kültürel anlayışı kısa ve uzun vadeli arttırdığı kanıtlanmıştır (Mills ve Smith, 2004).

Hemşirelik eğitimi devamında da sağlık hizmeti sağlayıcıları için eğitimler düzenlenmelidir. Ayrıca sağlık hizmeti sağlayıcılarının kültürlerarası etkili iletişim sağlamak için etnikmerkezcilikten kaçınmaları oldukça önemlidir (Lee ve ark., 2010).

Hemşirelik öğrencilerinin çok kültürlü toplumlarda hasta davranışlarını algılamasının ve bunlara yanıt vermesinin, sağlık hizmeti ihtiyaçlarının karmaşıklığını anlamak için yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır. Hemşirelik

müfredatının ve akademisyenlerinin tutumlarını iyileştirmeleri gerektiğinin önemini vurgulanmıştır (Pinikahana ve ark., 2003). Bireylere kültürel farklılık eğitimleriyle beraber kendi kültürleri ve diğer kültürlerdeki kültürel değer, tutum ve davranış farklılıklarının sebepleriyle ilgili daha duyarlı, anlayışlı, saygılı ve önyargısız olmaları sağlanabilir. Kültürlerarası eğitimler ile birey kendini doğru ifade edebilir, diğer bireyleri doğru algılama yeteneği artar, karşı kültürlerle karşı tarafsız olmayı başarabilir, aynı ortamda bireylerle uyum içinde yaşayabilir, bunun sonucunda da saygı ve güven ortamı içeren motivasyonu yüksek şekilde çalışması mümkün olabilir (Temel Eğinli 2011). Eğitim kurumlarının müfredatlarına koydukları bu dersler öğrencilerin değişim programlarına katılımını yükselteceği, toplumsal uyumsuzlukları ve kültürel önyargıları da azaltacağına işaret edilmiştir (Başçı 2017).

3. YÖNTEM VE GEREÇ

3.1. Araştırmanın Türü

Araştırma öntest-sontest yarı deneysel çalışma olarak yapıldı.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi

Araştırmanın evrenini Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümünde 2018-2019 Eğitim Öğretim yılında eğitim gören 151 birinci sınıf öğrencisi oluşturdu. Evrenden örneklem seçimine gidilmedi ve araştırmaya katılmayı kabul eden, ulaşılabilen 108 hemşirelik birinci sınıf öğrencisinin tamamı çalışmaya dâhil edildi. Çalışmaya birinci sınıf öğrencilerin dâhil edilmesinde; mesleki dersleri almamış olmaları, diğer üniversite öğrencileri ile etkileşime geçmemiş olmaları belirleyici oldu. Araştırma sonrası yapılan güç analizinde 4,88'lik farkın anlamlı bulunabilmesi için her grupta gerekli minimum denek sayısının 20 olması gerektiği belirlenmiştir (Tip 1 hata payı 0,05; tip 2 hata payı 0,20 olarak alınmıştır).

3.3. Etik

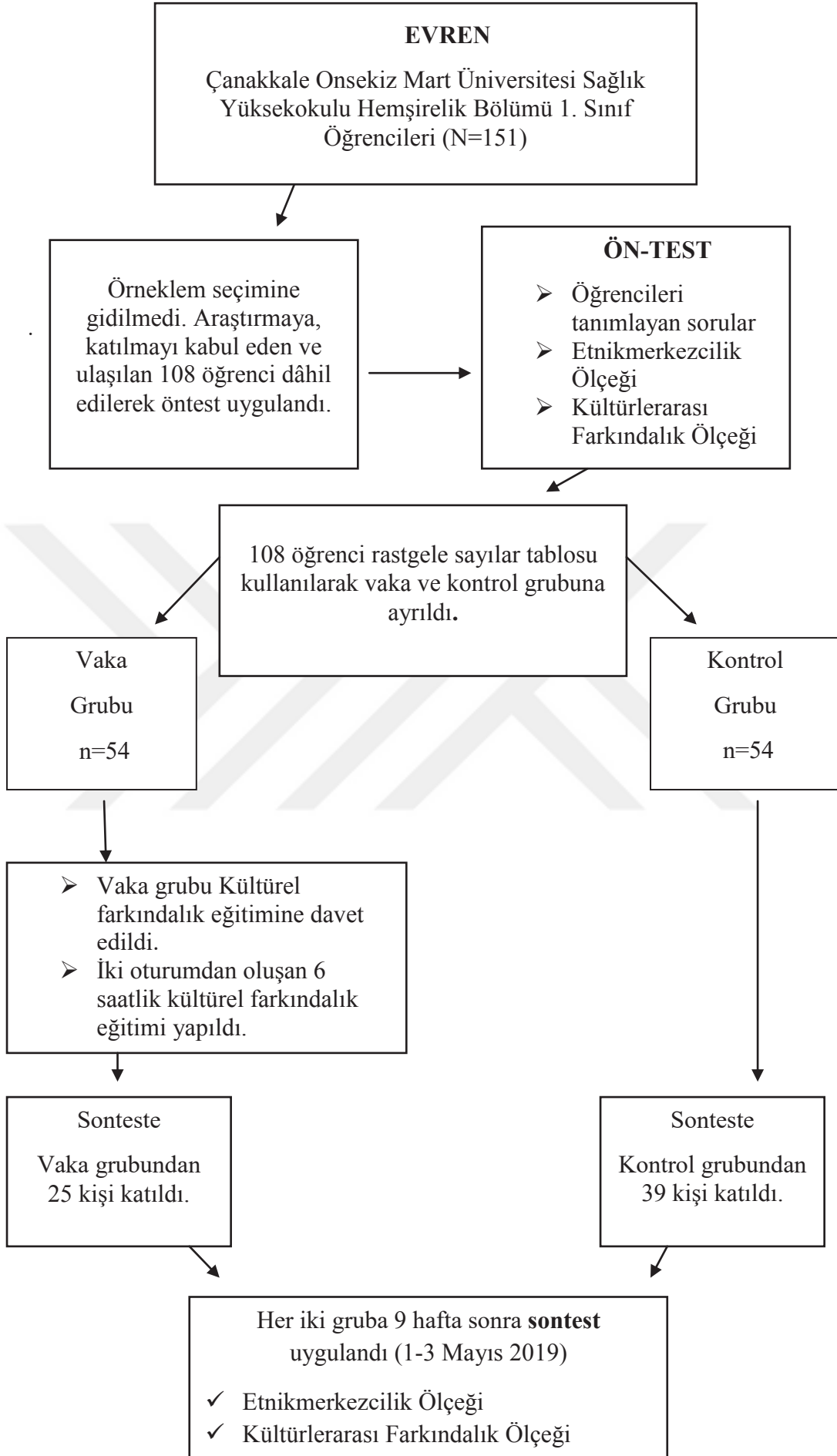
Araştırmaya başlamadan önce Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan ve Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Müdürlüğü'nden gerekli izinler, araştırmaya katılan öğrencilerden ise yazılı onamlar alındı. Çalışma süresince kişilerin gizlilik hakkına saygı gösterildi, düşüncelerinden ve tutumlarından dolayı yargılanmadı, kendilerini rahat hissedecekleri ortamlar oluşturulmaya çalışıldı. Araştırmanın her iki aşamasında da yapılacaklar katılımcılara açıklandı ve çalışmaya gönüllü katılmaları sağlandı. Araştırmadan istedikleri zaman ayrılacaklarının bilgisi verildi. Ayrıca tezde kullanılacak ölçekler ve eğitimlerde kullanılacak videolar için yazılı izinler alındı (Ek 6, Ek 7, Ek 9).

3.4. Veri Toplama

3.4.1. Veri Toplama Yöntemi

Veriler araştırmacı tarafından ön test ve son test olarak iki kez yüz yüze görüşme yöntemiyle toplandı. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu 2018-2019 Eğitim Öğretim yılı Hemşirelik Bölümü birinci sınıf öğrencilerine sınıf

ortamında araştırmanın amacı anlatıldı. Öntest ve sontest içerisinde; öğrencilerin sosyodemografik özelliklerini (yaş, cinsiyet, medeni durum, çocuk sahibi olma, annenin ve babanın eğitim durumu, aile tipi, çalışma durumu, çalışıyorsa yaptığı iş, ailenin ve kendi gelir-gider durumu, ailenin ve kendi gelir-gider durumunu algılama biçimi, yaşadığı coğrafi bölge, kaç yıldır Çanakkale’de yaşadığı, Çanakkale’de bulunma sebebi, yaşamının büyük çoğunluğunu geçirdiği yerleşim yeri), literatür doğrultusunda (Üstün 2011, Tanrıverdi 2016, Öğüt 2017) hazırlanan etnikmerkezcilik ve kültürel farkındalık ile ilgili bazı özellikleri belirtmek için oluşturulan 33 maddelik sorular (yabancı uyruklu akraba veya arkadaşının olması, farklı inançtan akraba veya arkadaşının olması, yurt dışında bulunma, yurt dışında bulduysa sebebi, ana dili dışında dil bilme eğer biliyorsa bildiği dilleri iletişimde kullanma, kültürel olarak kendisinden farklı olduğunu düşündüğü yakın arkadaşının varlığı, eğer varsa farklılığın sebebini inanç, kültür, yaşam biçimi farklılığı olarak görme durumu, öğrenci değişim programına katılma durumu, farklı kültürleri konu alan film/video/belgesel izleme, farklı kültürleri/dinleri/yaşam biçimlerini merak etme, kültürlerarası hemşirelik kavramını daha önce duyma, kültürlerarası hemşirelikle ilgili ders/kongre/çalıştay vb. deneyimlerinin olup olmama durumu) ile Kültürel Farkındalık ve Etnikmerkezcilik Ölçeklerine yer verildi. Öntest uygulanırken öğrencilere anketlerin üzerine ad ve soyad yazmamaları ancak anketlerin öntest ve sontest eşleştirmeleri için kendilerinin belirleyeceği bir rumuz yazmaları istendi. Öğrencilere eğitime davet etmek için ayrı bir kâğıda rumuz ve telefon numaraları alındı. Öğrencilerin anketleri numaralandırıldı. Numaralandırılmış anketler rastgele sayılar tablosunun yardımıyla iki gruba ayrıldı ve yine rastgele vaka ve kontrol grubu olarak belirlendi. Çalışma grubu olarak belirlenen öğrencilerin anket formundaki rumuzlarından yararlanılarak belirlenen cep telefonlarına üç gün öncesinde mesaj atılarak eğitim programına davet edildi. Çalışmaya, öntest ve sontest anket formlarını eksiksiz dolduran kontrol grubu; yine öntest ve sontest anket formlarını eksiksiz dolduran, eğitim programına katılan vaka grubundaki öğrenciler ile tamamlandı. Araştırma tasarımı Şekil 1’de verildi.

Şekil 1. Araştırma Tasarım Planı

EĞİTİM PROGRAMI

Kültürel farkındalık eğitim programı Şekil 2’de verildi.

Eğitim programının amacı: Hemşirelik öğrencilerinde etnikmerkezciliği kültürel farkındalık eğitimi yoluyla azaltmaktır.

Eğitim programının hazırlık süreci: Öncelikle eğitim programının yapılacağı salon için kurum izni alındı. Öğrencilerin derslerini aksatmayacak ve araştırmacılar için en uygun olan zaman belirlendi. Literatür doğrultusunda kültürel farkındalığı oluşturmaya yönelik eğitim içeriği hazırlandı (Şekil 3). Hazırlanan eğitim içeriğine uygun olarak eğitim programı oluşturuldu (Şekil 2). Eğitim programında araştırmacıların sunumlarının yanı sıra, kültürel farkındalık oluşturmak için farklı kültürlerle yönelik videolar (Ek 14) belirlendi. Uluslararası öğrencilerden gönüllü olan ve ulaşılabilen altı öğrenci eğitim programına davet edildi ve eğitim grubuyla deneyimlerini paylaşmaları istendi. Bu öğrenciler Uganda, Afganistan, Suriye, Nijerya ve Arnavutluktan Türkiye’ye gelen öğrencilerdi.

Eğitim programı sonrasında katılımcılara verilecek olan katılım belgesi ve yaka kartları isimsiz olarak hazırlandı ve katılım belgeleri araştırmacılar tarafından imzalandı. Eğitim programındaki aralar için de gerekli düzenleme ve hazırlıklar planlandı.

Eğitim programının uygulama süreci: Eğitim programına katılması için vaka grubundaki öğrencilerin telefonlarına mesaj yoluyla eğitim yapılacak yer ve saat bilgilendirmesi yapıldı. Eğitimin verileceği saatten önce belirlenen konferans salonuna gidilip gerekli ön hazırlıklar yapıldı. Ses sistemi, bilgisayar, projeksiyon cihazı vs. kontrolleri yapıldı. Yabancı uyruklu öğrencilerle ilgilenilip gerekli bilgiler verildi. Eğitim programı araştırmacılar tarafından amacına uygun ve planlandığı şekilde gerçekleştirildi. Eğitim sonrası öğrencilerden sözlü ve yazılı geri bildirim alındı.

KÜLTÜREL FARKINDALIK EĞİTİM PROGRAMI

16.00-17.00: Kültür nedir?

Kültürel yaklaşım neden önemlidir?

Kültürel farkındalık nedir? Neden önemlidir?

17.00-17.30: Video gösterimleri ve katılımcı düşünceleri (Çin, genetik benzerlikler)

17.30-17.45: Kahve arası

17.45-18.45: Kültürel yeterliliği geliştirme sürecinde kültürel farkındalık

18.45-19.15: Video gösterimi (Amişler)

19.15-19.45: Kültürel farkındalığı geliştirme yöntemleri

19.45-20.00: Kahve arası

20.00-20.30: Yabancı uyruklu öğrenci deneyimleri (Uganda, Afganistan, Suriye, Nijerya ve Arnavutluk ülkelerinden gelen öğrenciler)

20.30-21.30: Gönüllü öğrencilerle rol play gösterimi

21.30-22.00: Sonuç ve Değerlendirme (Sözlü ve yazılı geri bildirimlerin alınması)

Eğitmciler:

Prof. Dr. Gülbu TANRIVERDİ

Yüksek Lisans Öğrencisi Behiye Gülizar TOPCU

Yer: Safiye Hüseyin Elbi Konferans Salonu

Şekil 2. Eğitim Programı

Rol oynama (roll play)	Anlatım (slayt eşliğinde)	İmmersiyon (daldırma)	Video gösterimi	Simülasyon oyunları (Barnga ve Bafa Bafa gibi)	Misafir konuşmacılar	Grup tartışmaları	Yazılı raporlar	Ders dışı etkinlikler
Lonneman 2015, Lin ve ark. 2015, Liu ve ark. 2018	Lin ve ark. 2015, Liu ve ark. 2018, Tanrıverdi 2016	Lonneman 2015, Arasaratnam ve Banerjee 2007, Long 2016, Kohlbry 2016, Tanrıverdi 2016	Lin ve ark. 2015, Liu ve ark. 2018	Koskinen ve ark. 2008, Lonnenan 2015, Brusckke ve ark. 1993, Liu ve ark. 2018	Lonneman 2015	Lonneman 2015, Lin ve ark. 2015, Tanrıverdi 2016	Lonneman 2015	Ketab ve ark. 2015

Şekil 3. Literatürde kültürel farkındalık kazandırma önerileri

3.4.2. Veri Toplama Araçları

Veriler öğrencilerin sosyodemografik özelliklerini ve literatür doğrultusunda belirlenen kültürel farkındalık ile etnikmerkezcilikle ilgili (Üstün 2011, Tanrıverdi 2016, Öğüt 2017) bazı özellikleri içeren 33 maddelik sorular ve etnikmerkezcilik ölçeği ile toplandı. Ayrıca kültürlerarası farkındalık ölçeği çalışma sonuçlarını desteklemek, yorumlamak ve verilen eğitimin sonuçlarını görmek amacıyla kullanıldı.

Sosyodemografik özellikleri içeren sorular: Yaş, cinsiyet, medeni durum, çocuk sahibi olma, annenin ve babanın eğitim durumu, aile tipi, çalışma durumu, çalışıyorsa yaptığı iş, ailenin ve kendi gelir-gider durumu, ailenin ve kendi gelir-gider durumunu algılama biçimi, yaşadığı coğrafi bölge, kaç yıldır Çanakkale’de yaşadığı, Çanakkale’de bulunma sebebi, yaşamının büyük çoğunluğunu geçirdiği yerleşim yeri sorularından oluşmaktadır.

Öğrencilerin kültürel farkındalık ve etnikmerkezcilikle ilgili bazı özellikleri içeren sorular: Yabancı uyruklu akraba veya arkadaşının olması, farklı inançtan akraba veya arkadaşının olması, yurt dışında bulunma, yurt dışında bulduysa sebebi, ana dili dışında dil bilme eğer biliyorsa bildiği dilleri iletişimde kullanma, kültürel olarak kendisinden farklı olduğunu düşündüğü yakın arkadaşının varlığı, eğer varsa farklılığın sebebini inanç, kültür, yaşam biçimi farklılığı olarak görme durumu, öğrenci değişim programına katılma durumu, farklı kültürleri konu alan film/video/belgesel izleme, farklı kültürleri/dinleri/yaşam biçimlerini merak etme, kültürlerarası hemşirelik kavramını daha önce duyma, kültürlerarası hemşirelikle ilgili ders/kongre/çalıştay vb. deneyimlerinin olup olmama durumunu içeren sorulardan oluşturulmuştur.

Etnikmerkezcilik ölçeği: Neuliep ve McCroskey (1997) tarafından geliştirilen 22 maddelik 5’li Likert tipi Etnikmerkezcilik Ölçeği Üstün tarafından 2011 yılında Türkçeye çevrilerek geçerlilik güvenirlik çalışması yapılmıştır (Ek 2). Geçerlik çalışması kapsamında yapılan faktör analizi sonucunda 10. ve 19. maddelerin faktör yüklerinin 0.30’un altında olması nedeniyle bu maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Geriye kalan 20 madde dil eşdeğerliği, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları sırasında kabul edilebilir değerler gösterdikleri için ölçekte aynen yer almıştır. Ölçekten

alınabilecek en düşük puan 20 en yüksek puan 100'dür. Ölçekten alınan puanlar bireyin etnikmerkezcilik düzeyini göstermekte olup, değer arttıkça etnikmerkezcilik düzeyi artmakta, değer azaldıkça etnikmerkezcilik düzeyi de azalmaktadır. Ölçeğin Türkçe formunun Cronbach Alfa katsayısı ise 0,82 bulunmuştur. Bu değer, ölçeğin iç tutarlılığının yüksek olduğunu göstermektedir (Üstün 2011). Ölçeğin orijinalinde 4, 7, 9, 12, 15 ve 19. maddeler ters çevrilerek puanlanmaktadır. Ancak ölçekten çıkarılan iki maddeden dolayı (10. ve 19. maddeler) ve E Üstün (2018, elektronik posta)'e göre, Etnikmerkezcilik Ölçeğinin Türkçe formun 4, 7, 9, 11 ve 14. maddeleri ters çevrilerek hesaplanmıştır (Ek 8). Bu araştırma için Cronbach alpha katsayısı 0,70 olarak belirlendi.

Kültürlerarası farkındalık ölçeği: Rozaimie ve arkadaşları tarafından geliştirilen kültürlerarası farkındalığı ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Yakar Karabuğa ve Alpar tarafından 2017 tarihinde yapılmıştır. Ölçek üç alt boyutlu bir ölçektir. Ölçeğin var olan kültürel farkındalık boyutu 1, 6, 8, 9 no'lu maddelerden, hissedilen kültürel farkındalık boyutu 3 ve 5 no'lu maddelerden, kültürel iletişim farkındalığı boyutu 2, 4 ve 7 no'lu maddelerden oluşmaktadır. 5 li Likert tipi derecelendirmeye sahiptir. Ölçekten alınan en düşük puan 9, en yüksek puan ise 45'tir. Ölçekten alınan puanın düşük olması bireylerin kültürlerarası farkındalığa sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin cronbach's alpha katsayısı 0.73 olarak belirlenmiştir (Yakar Karabuğa ve Alpar, 2017). Bu araştırma için Cronbach alpha 0,66 olarak belirlendi.

3.5. Değişkenler

3.5.1. Bağımlı Değişkenler

Araştırmanın bağımlı değişkeni etnikmerkezciliktir.

3.5.2. Bağımsız Değişkenler

Araştırmanın bağımsız değişkeni kültürel farkındalık eğitimidir.

3.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Veri toplama sürecinde öğrencilerin devamsızlık haklarını kullanmaları, öğrencilerin bir araştırmaya dâhil olmak istememeleri araştırmanın sınırlılıkları arasındadır. Araştırmanın sonuçları evrene genellenebilir.

3.7. Verilerin Analiz Yöntemi

Araştırmanın verileri SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 22.0 programı kullanılarak analiz edildi. Araştırmanın verilerinin değerlendirilmesinde ki-kare testi, eşleştirilmiş gruplarda t testi, Manwhitney-U testi, Wilcoxon testi kullanıldı.

4. BULGULAR

Bulgular iki ana başlık altında ele alındı. Öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri ile öğrencilerin öntest ve sontest bulgularından oluşturuldu.

4.1. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özellikleri

4.1.1.Vaka ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Sosyodemografik Özellikleri

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaygın olarak hem vaka hem de kontrol grubunda kadın, anne ve babası ilkokul mezunu, çekirdek ailede yaşayan, kendisinin ve ailesinin gelir ve gider durumunu birbirine denk olarak algılayan, Marmara bölgesinde ve kentte yaşayanlardan oluştuğu belirlendi (Tablo 1).

Tablo 1’de görüldüğü gibi vaka ve kontrol grubuna alınan hemşirelik öğrencileri sosyo-demografik özellikleri bakımından karşılaştırıldığında cinsiyet ($X^2=1,197$), anne ($X^2=7,558$) ve babanın eğitim durumu ($X^2=5,57$), aile tipi ($X^2=1,732$), öğrencinin kendisinin ($X^2=2,005$) ve ailesinin gelir durumunu algılama biçimi ($X^2=0,133$), yaşadığı coğrafik bölge ($X^2=8,047$) ve yaşamının büyük çoğunluğunu geçirdiği yerleşim birimi ($X^2=2,511$) açısından aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı saptandı ($p>0,05$).

Tablo 1. Vaka ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Sosyodemografik Özelliklerinin Dağılımı (N=64)

Özellikler	Vaka		Kontrol		Toplam		Test ve P değeri
	N	%	N	%	N	%	
Cinsiyet							$X^2=1,197$
Kadın	20	80	35	89,7	55	85,9	df=1
Erkek	5	20	4	10,3	9	14,1	P=0,232
Annenin Eğitim Durumu							
Okur-Yazar Değil	2	8,0	0	0	2	3,1	
Okur Yazar	2	8,0	0	0	2	3,1	$X^2=7,558$
İlkokul Mezunu	11	44,0	16	41,0	27	42,2	df=5
Ortaokul Mezunu	5	20,0	10	25,6	15	23,4	P=0,182
Lise Mezunu	3	12,0	9	23,1	12	18,8	
Üniversite Mezunu	2	8,0	4	10,3	6	9,4	
Babannın Eğitim Durumu							
İlkokul Mezunu	12	48,0	9	23,1	21	33	$X^2=5,57$
Ortaokul Mezunu	3	12,0	10	25,6	13	20,3	df=4
Lise Mezunu	6	24,0	13	33,3	19	29,7	P=0,234
Üniversite Mezunu	4	16,0	7	17,9	11	17,2	
Aile Tipi							
Çekirdek Aile	20	80,0	32	82,1	52	81,3	$X^2=1,732$
Geniş Aile	4	16,0	3	7,7	7	10,9	df=2
Parçalanmış Aile	1	4,0	4	10,9	5	7,8	P=0,421
Ailenizin Gelir-Gider Durumu							
Algısları							
Gelir-Gidere Denk	14	56,0	23	59,0	37	57,8	$X^2=0,133$
Gelir Giderden Az	10	40,0	15	38,5	25	39,1	df=2
Gelir Giderden Fazla	1	4,0	1	2,6	2	3,1	P=0,936
Kendi Gelir-Gider Durumu Algısı							
Gelir-Gidere Denk	11	44,0	24	61,5	35	54,7	$X^2=2,005$
Gelir Giderden Az	11	44,0	11	28,2	22	34,4	df=2
Gelir Giderden Fazla	3	12,0	4	10,3	7	10,9	P=0,367
Memleketi(Bölge)							
Marmara Bölgesi	8	32,0	17	43,6	25	39,1	
Karadeniz Bölgesi	4	16,0	7	17,9	11	17,2	
Doğu Anadolu Bölgesi	1	4,0	2	5,1	3	4,7	$X^2=8,047$
Akdeniz Bölgesi	2	8,0	4	10,3	6	9,4	df=7
İç Anadolu Bölgesi	2	8,0	3	7,7	5	7,8	P=0,328
Ege Bölgesi	1	4,0	4	10,3	5	7,8	
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	3	12,0	0	0	3	4,7	
Yurtdışı	4	16,0	2	5,1	6	9,4	
Yaşamının Büyük Çoğunluğunun Geçtiği Yer							
Kent	17	68,0	33	84,6	50	78,1	$X^2=2,511$
Kasaba	1	4,0	1	2,6	2	3,1	df=2
Köy	7	28,0	5	12,8	12	18,8	P=0,285

4.1.2.Vaka ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Kültürel Farkındalık ve Etnikmerkezcilikle İlgili Bazı Özellikleri

Tablo 2’de görüldüğü gibi vaka ve kontrol grubundaki öğrencilerin daha çok yabancı uyruklu ve farklı inançtan akrabası olmayan, daha çok yabancı uyruklu, farklı kültürden ve farklı inançtan arkadaşı olan ve yurt dışına seyahat etmeyenlerden oluştuğu belirlendi. Bununla birlikte vaka ve kontrol grubundaki öğrenciler arasında kültürel farkındalıkla ilişkili bazı özellikler karşılaştırıldığında ailesinde yabancı uyruklu ve farklı inançtan akrabasının olması, yurt dışında bulunma, yabancı uyruklu ve farklı inançtan arkadaşının bulunması yönüyle istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadı ($p>0,05$).

Tablo 2. Vaka ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Kültürel Farkındalık ve Etnikmerkezcilikle İlgili Bazı Özelliklerinin Dağılımı (N=64)

Özellikler	Vaka		Kontrol		Toplam		Test ve P değeri
	N	%	N	%	N	%	
Aile İçinde Yabancı Uyruklu Akrabası Olma Durumu							
Evet	4	16,0	4	10,3	8	12,5	$X^2=0,459$ df=1
Hayır	21	84,0	35	89,7	56	87,5	P=0,498
Ailesinde Farklı İnançtan Olan Akrabasının Olma Durumu							
Evet	1	4,0	4	10,3	5	7,8	$X^2=0,828$ df=1
Hayır	24	96,0	35	89,7	59	92,2	P=0,363
Yurt Dışında Bulunma Durumu							
Evet	4	16,0	5	12,8	9	14,1	$X^2=0,127$ df=1
Hayır	21	84,0	34	87,2	55	85,9	P=0,721
Yabancı Uyruklu Arkadaşının Olması Durumu							
Evet	22	88,0	34	87,2	56	87,5	$X^2=0,009$ df=1
Hayır	3	12,0	5	12,8	8	12,5	P=0,923
Farklı İnançtan Olan Arkadaşının Olması Durumu							
Evet	17	68,0	23	59,0	40	62,5	$X^2=0,530$ df=1
Hayır	8	32,8	16	41,0	24	37,5	P=0,467
Kültürel Olarak Kendinden Farklı Olan Yakın Arkadaşlarının Olması Durumu							
Evet	20	80,0	30	76,9	50	78,1	$X^2=0,084$ df=1
Hayır	5	20,0	9	23,1	14	21,9	P=0,771

Tablo 2'nin devamında görüldüğü vaka ve kontrol grubundaki öğrencilerin daha çok ikinci bir dil bilmeyenlerden, eğitim yaşantısında öğrenci değişim programlarına katılmayanlardan, farklı kültürleri konu alan film/video/belgesel izleyenlerden, farklı kültürleri, dinleri ve yaşam biçimlerini merak edenlerden, kültürlerarası hemşirelik kavramını daha önce duymayanlardan oluştuğu belirlendi. Vaka ve kontrol grubundaki öğrenciler bu özellikleri açısından karşılaştırıldığında iki grup arasında ana dilinin dışında bir veya birden fazla dil bilme durumu ($X^2 = 3,978$, $p=0,046$), farklı kültürleri, dinleri, yaşam biçimlerini merak etme ($X^2=15,085$, $p=0,001$) açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu. Ancak vaka ve kontrol grubundaki öğrenciler arasında eğitim yaşantısında öğrenci değişim programlarına katılma durumu, farklı kültürleri konu alan film/video/belgesel izleme durumu, kültürlerarası hemşirelik kavramını daha önce duyma açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadı ($p>0,05$).

Tablo 2'nin Devamı. Vaka ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Kültürel Farkındalık ve Etnikmerkezcilikle İlgili Bazı Özelliklerinin Dağılımı (N=64)

Özellikler	Vaka		Kontrol		Toplam		Test ve P değeri
	N	%	N	%	N	%	
Ana Dilinin Dışında Bir veya Birden Fazla Dil Bilme Durumu							
							X ² =3,978
Evet	16	64,0	15	38,5	31	48,4	df=1
Hayır	9	36,0	24	61,5	33	51,6	P=0,046*
Eğitim Yaşantısında Öğrenci Değişim Programlarına Katılma Durumu							
							X ² =0,002
Evet	2	8,0	3	7,7	5	7,8	df=1
Hayır	23	92,0	36	92,3	59	92,2	P=0,964
Farklı Kültürleri Konu Alan Film/Video/Belgesel İzleme							
							X ² =0,828
Evet	24	96,0	35	89,7	59	92,2	df=1
Hayır	1	4,0	4	10,3	5	7,8	P=0,363
Farklı Kültürleri, Dinleri Yaşam Biçimlerini Merak Etme							
							X ² =15,085
Evet	15	60,0	38	97,4	53	82,8	df=2
Hayır	2	8,0	0	0	2	3,1	
Hiç Düşünmedim	8	32,0	1	2,6	9	14,1	P=0,001***
Kültürlerarası Hemşirelik Kavramını Daha Önce Duyma							
							X ² =0,43
Evet	7	28,0	10	25,6	17	26,6	df=1
Hayır	18	72,0	29	74,4	47	73,4	P=0,835

*P=0,05, ***P=0,001

4.2.Öğrencilerin Öntest ve Sontest Bulguları

4.2.1.Vaka ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Öntest ve Sontest Kültürlerarası Farkındalık Bulguları

4.2.1.1.Vaka Grubunun Kültürlerarası Farkındalık Ölçeğinin Öntest-Sontest Bulguları

Vaka grubunun toplam kültürlerarası farkındalık ölçeği öntest puan ortalaması $19,48 \pm 5,71$, son test puan ortalaması ise $16,44 \pm 2,98$ olup puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu. ($Z = -2,409$, $p = 0,016$) (Tablo 3).

Vaka grubunun kültürel iletişim farkındalığı alt boyutu öntest puan ortalaması $7,16 \pm 2,57$, son test puan ortalaması ise $5,28 \pm 1,62$ olup puanlar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($Z = -3,390$, $p = 0,001$). Ancak vaka grubunun varolan kültürel farkındalık ve hissedilen kültürel farkındalık alt boyutları öntest puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmadı ($Z = -1,633$, $Z = -0,133$, $p > 0,05$) (Tablo 3).

Tablo 3. Vaka Grubunun Kültürlerarası Farkındalık Ölçeğinin Öntest-Sontest Puan Ortalamalarının Dağılımı (N=25)

Ölçek Ve Alt Boyutları	Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışmasında Ölçeğin Min-Max Değeri	Öntest		Sontest		Test ve P değeri
		İşaretlenen Min-Max Değerler	X± Ss	İşaretlenen Min-Max Değerler	X± Ss	
Varolan Kültürel Farkındalık Alt Boyutu	4-20	4-18	8,20±2,85	5-13	7,16±1,65	Z= -1,633 P=,096
Hissedilen Kültürel Farkındalık Alt Boyutu	2-10	2-8	4,12±1,33	3-8	4,00±1,15	Z= -0,133 P=,894
Kültürel İletişim Farkındalığı Alt Boyutu	3-15	3-12	7,16±2,57	3-8	5,28±1,62	Z= -3,390 P=,001***
Toplam Kültürlerarası Farkındalık Ölçeği	9-45	9-38	19,48±5,1	12-24	16,44±2,98	Z= -2,409 P=,016*

*P=0,05, ***P=0,001

Vaka Grubunun Kùltürlerarası Farkındalık Eğitime Yönelik Düşünceleri

-“Çok kısa bir süre zarfında birçok farklı kültür tanıma fırsatım oldu bu konferans sayesinde. Kendimi çok şanslı hissettim. İçimde daha fazla araştırma hissi oluştu...”

-“Kùltürel farkındalık eğitimi bakış açımı daha da genişletti. Farklı kültürlerdeki garipsediğim şeylerin aslında zenginlik olduğunu ve bunları daha ılımlı karşılayıp karşımdaki insanın bu konularda hassas olduğunu farkında olmalıyız...”

-“Bu eğitimi çok sevdim, herşey çok güzeldi...”

-“Herşey çok güzeldi. Böyle eğitimlerin sık sık olmasını isterim”.

-“Çok eğlendik, herşey çok güzeldi. Yine böyle eğitimin devamını beklerim...”

-“Harika bir programdı. Ben zaten kültürleri, farklı insanları, farklı renkleri bunların bir çatı altında insanda buluşmasını, bunların bize aktarılmasını çok seviyorum. Bilgilerim arttı, bakış açım daha da gelişti. Yeni şeyler öğrenmek, renklerimiz, dinimiz, ırkımız farklı bile olsa bir çatı altında buluşmak beni mutlu ediyor...”

-“Bu eğitim hayata bakış açımı değiştirdi. Bu eğitim sayesinde bilgiye aç olduğumun farkında vardım. Farklı kùltürlere karşı merakım ve ilgim arttı. Farklı kùltürleri araştırıp bilgi sahibi olma isteğim arttı. Dil, din, ırk, renk farkının önemli olmadığını bir kez daha anladım. İnsana insan olduğu için değer verilmesi gerektiğinin bir kez daha farkına vardım. Hepimizin rengi aynıymış aslında. Önyargularımız yüzünden farklı görüyoruz birçok şeyi”.

-“Aslında bu konferansa sonunda belge alacağım için katılmıştım. Tabi ki de gelecekte işime yarayacak ama bu etkinlik içinde bulunduğum için kendimi çok şanslı hissediyorum. İyi ki gelmişim dediğim, eğlenerek izlediğim, dinlediğim ve bana %100 katkısının olduğunu düşündüğüm 6 saat geçirdim. Okulumuzda bulunan öğretmenlerden yana ne kadar şanslı olduğumuzu bir kez daha gördüm. Beni en çok etkileyen izlediğimiz DNA videosu oldu. Düşüncelerimde birçok şeyin değiştiğini söyleyebilirim. Bu yaşıma kadar katıldığım hiçbir konferanstan bu kadar haz almamıştım”.

-“Benim için insan temeldir. Kültürel farklılıklarımız olsa da birbirimize benzemekteyiz. Farklı bir şeyin olması mümkün değildir”.

-“Bu eğitim bana topluma daha anlayışlı yaklaşmamı sağladı. İnsanlar hangi kültürden olursa olsunlar kötü bakmamamız gerektiğini bir kez daha görmüş olduk. Herkes için çok yararlı bir eğitim oldu...”.

-“Gayet güzel, eğlenceli ve keyifli bir seminerdi. Bilgilendirici ve bakış açılarımızın genişlediği bir seminerdi. Bu semineri ayarlayan, seminerle ilgilenen herkese çok teşekkür ediyorum. Umarım devamı gelir”.

-“Benim için farklı bir deneyim oldu. Farklı kültürden arkadaşlarımı tanımak çok güzeldi...”

-“Açık söylemek gerekirse, bu seminere katılırkenki amacım katılım belgesinin verilecek olmasıydı. Seminere gelirken sıkılırım belki ama ne kaybederim diyerek gelmiştim. Seminerin bu kadar uzun sürmesine rağmen hiç sıkılmadım diyebilirim. Farklı ülkelerden gelen arkadaşlarımızın konuşması, farklılıkları beni çok etkiledi ve daha çok meraklandırdı. Buradan çıktığımda youtube a giripte dizi izlemek yerine farklı kültürlerle alakalı videolar izlemeyi, merakımı gidermeyi düşünüyorum. Seminer sayesinde gerçekten farkındalık oluşturdum. Buradan hiç beklemediğim bir şekilde çok mutlu olarak ayrılıyorum”.

-“Bu konferansa katılarak çok doğru bir karar verdiğimi anladım. İnsanlara nasıl yaklaşılması gerektiğini, aslında tanıdım dediğim insanların çok farklı kültürlerinin olduğunu anladım. Aslında hemşirelik sadece hastayı iyileştirmek demek değilmiş. Ortada daha farklı şeylerin olduğunu anladım. Umarım daha iyi yerlere gelir bu kültürel farkındalık”.

-“Katıldığım bu eğitim benim için faydalı ve çok eğlenceliydi. İnsanların kültürlerini ve tercihlerini sorgulamayıp anlayışla karşılamam gerektiğinin farkına vardım. İnsanların doğup büyüdüğü kültürlerine saygı göstermeliyiz”.

-“Daha önce böyle bir eğitim almamıştım. O günden sonra kültürel farklılığa daha farklı açılardan bakmaya başladım. Diğer kültürlerin yaşam tarzını gerçekten çok merak etmeye başladım. Yaz tatilinde bu konuyla ilgili araştırmalar yapmayı

düşünüyorum. Verdiğiniz eğitim için çok teşekkür ederim. Güzel bir farkındalık oluşturdunuz”.

-“Eğitim güzeldi ama benim açımdan pek fark yaratmadı. Yabancı arkadaşlarım zaten vardı. Onları dışlamıyordum zaten farklı davranmıyordum”.

-“Eğitime açıkçası birkaç arkadaşımın zoruyla gelmişim. Sıkılırim diye düşünüyordum. Hiç sıkılmadım ayrılırken çok mutluymdum. Eğitim gerçekten faydalı ve güzel geçti”.

-“Eğitim öğretici ve güzeldi...”

4.2.1.2. Kontrol Grubunun Kültürlerarası Farkındalık Ölçeğinin Öntest-Sontest Bulguları

Kontrol grubunun kültürlerarası farkındalık ölçeğinin öntest puan ortalamaları dağılımı incelendiğinde; varolan kültürel farkındalık alt boyutu puan ortalaması $8,46\pm 2,19$, hissedilen kültürel farkındalık alt boyutu puan ortalaması $4,61\pm 1,09$, kültürel iletişim farkındalığı alt boyutu puan ortalaması $6,33\pm 1,81$, toplam kültürlerarası farkındalık ölçeği puan ortalaması $19,41\pm 3,55$ olarak bulundu (Tablo 4).

Sontest puan ortalamaları dağılımı incelendiğinde ise varolan kültürel farkındalık alt boyutu puan ortalaması $8,20\pm 1,85$, hissedilen kültürel farkındalık alt boyutu puan ortalaması $4,30\pm 1,02$, kültürel iletişim farkındalığı alt boyutu puan ortalaması $6,84\pm 1,96$, toplam kültürlerarası farkındalık ölçeği puan ortalaması $19,38\pm 3,37$ olarak bulundu (Tablo 4).

Kontrol grubunun kültürlerarası farkındalık ölçeğinin öntest-sontest puan ortalamaları dağılımı incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadı ($p>0,05$) (Tablo 4).

Tablo 4. Kontrol Grubunun Kùltùrlerarası Farkındalık Òlçeđinin Òntest-Sontest Puan Ortalamalarının Dağılımları (N=39)

Òlçekler ve Alt Boyutları	Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışmasında Òlçeđin Min-Max Değeri	Òntest		Sontest		Test ve P Değeri
		İşaretlenen Min-Max Değerler	X± SS	İşaretlenen Min-Max Değerler	X± SS	
Varolan Kùltürel Farkındalık Alt Boyutu	4-20	4-13	8,46±2,19	4-12	8,20±1,85	t=0,725 P=0,473
Hissedilen Kùltürel Farkındalık Alt Boyutu	2-10	3-7	4,61±1,09	2-6	4,30±1,02	t=1,433 P=0,160
Kùltürel İletişim Farkındalığı Alt Boyutu	3-15	3-11	6,33±1,81	3-10	6,84±1,96	t=1,326 P=0,193
Toplam Kùltürlerarası Farkındalık Òlçeđi	9-45	10-27	19,41±3,55	11-25	19,38±3,37	t=0,037 P=0,971

4.2.1.3. Vaka ve Kontrol Grubunun Kültürlerarası Farkındalık Ölçeğinin Ve Alt Boyutlarının Öntest Bulguları

Vaka ve kontrol grubunun kültürlerarası farkındalık ölçeğinin ve alt boyutlarının öntest puan ortalamaları açısından incelendiğinde, varolan kültürel farkındalık alt boyutu vaka grubunda $8,20 \pm 2,85$, kontrol grubunda $8,46 \pm 2,19$, hissedilen kültürel farkındalık alt boyutu vaka grubunda $4,12 \pm 1,33$, kontrol grubunda $4,61 \pm 1,09$, kültürel iletişim farkındalığı alt boyutu vaka grubunda $7,16 \pm 2,57$, kontrol grubunda $6,33 \pm 1,81$, toplam kültürlerarası farkındalık ölçeği vaka grubunda $19,48 \pm 5,71$, kontrol grubunda $19,41 \pm 3,55$ olarak bulundu (Tablo 5).

Vaka ve kontrol grubunun kültürlerarası farkındalık ölçeğinin ve alt boyutlarının öntest puan ortalamaları istatistiksel açısından iki grup arasında anlamlı bir fark saptanmadı ($p > 0,05$) (Tablo 5).

Tablo 5. Vaka ve Kontrol Grubunun Kültürlerarası Farkındalık Ölçeğinin ve Alt Boyutlarının Öntest Puan Ortalamalarının Dağılımı (N=64)

Ölçek ve Alt Boyutları	Vaka Grubu	Kontrol Grubu	Test ve P değeri
	X± SS	X± SS	
Varolan Kültürel Farkındalık Alt Boyutu	$8,20 \pm 2,85$	$8,46 \pm 2,19$	U=428,500 P=0,412
Hissedilen Kültürel Farkındalık Alt Boyutu	$4,12 \pm 1,33$	$4,61 \pm 1,09$	U=367,500 P=0,088
Kültürel İletişim Farkındalığı Alt Boyutu	$7,16 \pm 2,57$	$6,33 \pm 1,81$	U=385,500 P=0,156
Toplam Kültürlerarası Farkındalık Ölçeği	$19,48 \pm 5,71$	$19,41 \pm 3,55$	U=472,000 P=0,830

4.2.1.4. Vaka ve Kontrol Grubunun Kùltùrlerarası Farkındalık Òlçeđi ve Alt Boyutlarının Sontest Bulguları

Vaka ve kontrol grubunun varolan kùltùrel farkındalık alt boyutu sontest puan ortalamaları dağılımı incelendiğinde vaka grubunun $7,16\pm1,65$, kontrol grubunun $8,20\pm1,85$ bulunmakta ve iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptandı ($U=304,500$, $p=0,010$) (Tablo 6).

Vaka ve kontrol grubunun kùltùrel iletişim farkındalığı alt boyutu sontest puan ortalamaları dağılımı incelendiğinde vaka grubunun $5,28\pm1,62$, kontrol grubunun $6,84\pm1,96$ bulunmakta ve iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptandı ($U=262,500$ $p=0,002$) (Tablo 6).

Vaka ve kontrol grubunun toplam kùltùrlerarası farkındalık òlçeđi sontest puan ortalamaları dağılımı incelendiğinde vaka grubunun $16,44\pm2,98$, kontrol grubunun $19,38\pm3,37$ bulunmakta ve iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptandı ($U=242,000$, $p=0,001$) (Tablo 6).

Vaka ve kontrol grubunun hissedilen kùltùrel farkındalık alt boyutu sontest puan ortalamaları dağılımı incelendiğinde vaka grubunun ortalaması $4\pm1,15$, kontrol grubunun ortalaması $4,30\pm1,02$ bulundu. İki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmadı ($p>0,05$) (Tablo 6).

Tablo 6. Vaka ve Kontrol Grubunun Kültürlerarası Farkındalık Ölçeği ve Alt Boyutlarının Sontest Puan Ortalamalarının Dağılımı (N=64)

Ölçek ve Alt Boyutları	Vaka Grubu	Kontrol Grubu	Test ve P değeri
	X± SS	X± SS	
Varolan Kültürel Farkındalık Alt Boyutu	7,16±1,65	8,20±1,85	U=304,500 P=0,010*
Hissedilen Kültürel Farkındalık Alt Boyutu	4±1,15	4,30±1,02	U=393,000 P=0,173
Kültürel İletişim Farkındalığı Alt Boyutu	5,28±1,62	6,84±1,96	U=262,500 P=0,002**
Toplam Kültürlerarası Farkındalık Ölçeği	16,44±2,98	19,38±3,37	U=242,000 P=0,001***

*P=0,05, **P=0,01, ***P=0,001

4.2.2. Vaka Ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Öntest Sontest Etnikmerkezcilik Düzeyleri

4.2.2.1. Vaka Grubunun Etnikmerkezcilik Ölçeğinin Öntest-Sontest Bulguları

Vaka grubunun etnikmerkezcilik ölçeğinin öntestte işaretlenen min-max değer aralığı 32-53 aralığında olup, sontest değerleri 30-48 aralığındadır. Vaka grubunun etnikmerkezcilik ölçeği öntest puan ortalaması dağılımı 43,24±5,57 iken sontest puan ortalaması dağılımı 38,36±4,88 oranına düşmektedir. Bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlendi (Z= -4,208, p=0,000) (Tablo 7).

Tablo 7. Vaka Grubunun Etnikmerkezcilik Ölçeğinin Öntest-Sontest Puan Ortalamalarının Dağılımı (N=25)

Ölçek	Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışmasında Ölçeğin Min-Max Değeri	Öntest		Sontest		Test ve p değeri
		İşaretlenen Min-Max Değerler	X± SS	İşaretlenen Min-Max Değerler	X± SS	
Etnikmerkezcilik Ölçeği	20-100	32-53	43,24±5,57	30-48	38,36±4,88	Z= -4,208 P=0,000***

***P=0,001

4.2.2.2. Kontrol Grubunun Etnikmerkezcilik Ölçeğinin Öntest-Sontest Bulguları

Kontrol grubunun etnikmerkezcilik ölçeğinin öntest min-max değer aralığı 27-57 aralığında olup, sontest değerleri 23-66 aralığındadır. Kontrol grubunun etnikmerkezcilik ölçeğinin öntest puan ortalamaları dağılımı 43,46±7,39 sontest puan ortalamaları dağılımı 45,02±8,34 olup, iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmadı (t=1,431, p>0.05) (Tablo 8).

Tablo 8. Kontrol Grubunun Etnikmerkezcilik Ölçeğinin Öntest-Sontest Puan Ortalamalarının Dağılımı (N=39)

Ölçekler ve Alt Boyutları	Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışmasında Ölçeğin Min-Max Değeri	Öntest		Sontest		Test ve P değeri
		İşaretlenen Min-Max Değerler	X± SS	İşaretlenen Min-Max Değerler	X± SS	
Etnikmerkezcilik Ölçeği	20-100	27-57	43,46±7,39	23-66	45,02±8,34	t=1,431 P=0,160

4.2.2.3. Vaka ve Kontrol Grubunun Etnikmerkezcilik Ölçeğinin Öntest Bulguları

Vaka ve kontrol grubunun etnikmerkezcilik ölçeği öntest puan ortalamaları dağılımı vaka grubunun $43,24 \pm 5,57$, kontrol grubunun $43,46 \pm 7,39$ bulunmakta ve istatistiksel açılarından iki grup arasında anlamlı bir fark saptanmadı ($U=417,000$, $p>0,05$) (Tablo 9).

Tablo 9. Vaka ve Kontrol Grubunun Etnikmerkezcilik Ölçeğinin Öntest Puan Ortalamalarının Dağılımı (N=64)

	Vaka Grubu	Kontrol Grubu	Test ve p değeri
	X± Ss	X± Ss	
Etnikmerkezcilik Ölçeği	$43,24 \pm 5,57$	$43,46 \pm 7,39$	$U= 471,000$ $P=0,820$

4.2.2.4. Vaka ve Kontrol Grubunun Etnikmerkezcilik Ölçeğinin Sontest Bulguları

Vaka ve kontrol grubunun etnikmerkezcilik ölçeği sontest puan ortalamaları dağılımı incelendiğinde vaka grubunun $38,36 \pm 4,88$, kontrol grubunun $45,02 \pm 8,34$ bulunmakta ve iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptandı ($U=209,500$, $p=0,000$) (Tablo 10). **(Araştırma Hipotezi Kabul Edildi).**

Tablo 10. Vaka ve Kontrol Grubunun Etnikmerkezcilik Ölçeğinin Sontest Puan Ortalamalarının Dağılımı (N=64)

	Vaka Grubu	Kontrol Grubu	Test ve P değeri
	X± SS	X± SS	
Etnikmerkezcilik Ölçeği	$38,36 \pm 4,88$	$45,02 \pm 8,34$	$U=209,500$, $P=0,000^*$

* $P=0,001$

5. TARTIŞMA

Vaka ve kontrol grubu sosyo-demografik özellikleri bakımından karşılaştırıldığında cinsiyet, anne ve babanın eğitim durumu, aile tipi, öğrencinin kendisinin ve ailesinin gelir durumunu algılama biçimi, yaşadığı coğrafik bölge ve yaşamının büyük çoğunluğunu geçirdiği yerleşim birimi açısından aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı saptandı ($p>0,05$). Bununla birlikte vaka ve kontrol grubundaki öğrenciler kültürel farkındalıkla ilgili bazı özellikler açısından karşılaştırıldığında ailesinde yabancı uyruklu ve farklı inançtan akrabasının olması, yurt dışında bulunma, yabancı uyruklu ve farklı inançtan arkadaşının bulunması, eğitim yaşantısında öğrenci değişim programlarına katılma durumu, farklı kültürleri konu alan film/video/belgesel izleme durumu, kültürlerarası hemşirelik kavramını daha önce duyma açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadı ($p>0,05$). Bu sonuçlar doğrultusunda vaka ve kontrol grubunun homojen bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Bununla birlikte vaka ve kontrol grubundaki öğrenciler karşılaştırıldığında vaka grubunda ikinci dil bilenlerin, kontrol grubunda ise farklı kültürleri merak edenlerin oranlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlendi ($p<0,05$).

5.1. Öğrencilerin Öntest Sontest Sonuçları

Vaka ve kontrol grubunun öntest-sontest kültürlerarası farkındalıkları

Vaka grubunun toplam kültürlerarası farkındalık ölçeği öntest ve son test puan ortalaması arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunurken ($p<0,05$) kontrol grubunun kültürlerarası farkındalık öntest ve sontest puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmadı ($p>0,05$). Yapılan kültürlerarası farkındalık eğitiminin etkisini desteklemek öğrencilere yapılan öntest ve sontest değerlendirmesi verilen eğitimle kültürel farkındalığın artırıldığı şeklinde değerlendirilebilir. Bu sonuç verilen eğitimin etkisini güçlendirmek amacıyla ele alındı. Konuyla ilgili ulaşılan literatürde kültürel farkındalığın bir komponenti olan kültürel yeterliliğin bir dizi eğitim ve etkinliklerle artırılabilmesine işaret etmiştir (Campinha-Bacote 1999, Beach ve ark. 2005, Bhui ve ark. 2007, Hunter 2008, Gallagher 2011, Kiviharju ve Koivumäki 2012, Long Tracey 2012, Mareno ve Hart 2014, Bunjitpimol 2018, Liu ve ark., 2018).

Vaka ve kontrol grubundaki öğrencilerin söntest etnikmerkezcilikleri

Vaka ve kontrol grubu arasında etnikmerkezcilik puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($U=209,500$, $p=0,000$). Kültürel farkındalık eğitimi sonrasında vaka grubunun etnikmerkezcilik puan ortalaması anlamlı bir biçimde azaldı ve araştırma hipotezi doğrulandı (Araştırma hipotezi kabul edildi). Vaka ve kontrol gruplarının kendi içlerinde öntest ve söntest sonuçları değerlendirildiğinde ise vaka grubunun öntest ve söntest sonuçları arasında anlamlı fark bulunurken, kontrol grubunun öntest ve söntest sonuçları arasında anlamlı bir fark bulunmadı.

Çalışma sonuçlarına göre kültürel farkındalık eğitimi verilen hemşirelik öğrencileri grubunda etnikmerkezcilik düzeyinin düştüğü saptandı. Kültürel farkındalık eğitimi ile öğrencilerin etnikmerkezcilik düzeyinin azalması istendik bir sonuçtur. Konuyla ilgili olarak hemşirelik öğrencilerinde yapılan ulusal ve uluslar arası bir araştırmaya ulaşılamadı. Yanı sıra hemşireler ve diğer sağlık çalışanlarında da etnikmerkezciliğin kültürel farkındalık eğitimi yoluyla azaltılmasına yönelik bir araştırmaya ya da araştırmalara da ulaşılamadı. Bu nedenle bu araştırmanın sonuçları ilgili olabilecek ve ulaşılan diğer araştırma sonuçları ile tartışıldı. Kaliforniya’da bir devlet üniversitesinde yapılan araştırmada toplum hizmet programlarına katılan üniversite öğrencilerinde etnikmerkezciliğin önemli oranda azaldığı saptanmıştır (Hoffman ve ark., 2009). Kültürel iletişimin etkilerinin değerlendirildiği 37 öğrenci ile tamamlanan deneysel araştırmada toplum hizmeti yöntemiyle grupların etnikmerkezcilik seviyesinin düşürüldüğü belirlenmiştir (Borden 2007). ABD’de 169 üniversite öğrenciyle yapılan yarı deneysel bir çalışmada dört haftalık kültürel zekâ eğitimi sonrasında öğrencilerin kültürel zekalarında artış, etnikmerkezciliklerinde azalma saptanmıştır (Young ve ark., 2017). ABD’de üniversite öğrencilerinde yapılan araştırmada kültürlerarası psikoloji dersi alan öğrencilerin etnikmerkezcilik seviyelerinde önemli bir azalma belirlenmiştir (Pettijohn ve Napoli, 2009). Malezya üniversitelerinde 200 Malezyalı 105 Çinli ve 38 Hintli ile yapılan çalışmada etnikmerkezcilik ile etnik gruplar arası etkileşimlerin olduğu ve online etnik gruplarla iletişime geçme ile etnikmerkezcilik arasında bir ilişki saptanmıştır. Etnik gruplarla online etkileşime geçen öğrencilerde etnikmerkezcilik anlamlı bir şekilde azalmıştır (Ketar ve ark., 2015). Tüm bunların yanı sıra literatürde kültürel daldırma

eğitiminin öğrencilerin bakış açılarını genişlettiği ve farklı buldukları kültüre daha çok saygı duymalarını sağladığı belirtilmiştir (Lawrence ve ark., 2018). Yukarıda verilen araştırma sonuçlarının tamamında etnikmerkezciliğin yapılan farklı girişimlerle azaltıldığı yönündedir. Yukarıda verilen araştırmalar da göstermiştir ki yapılan girişimler etnikmerkezciliği azaltabilmektedir. Bu yönüyle araştırmalar bu araştırmanın sonucunu desteklemektedir. Ancak bu araştırmada yapılan kültürel farkındalık eğitim programının içeriği ve evren örneklem diğer çalışmalar ile benzerlik göstermemiştir.

Bu araştırmada vaka grubundaki öğrencilerin kültürlerarası farklılıkları artırılarak etnikmerkezcilikleri azaltılırken kullanılan eğitim programının literatür doğrultusunda hazırlanmış olması da sonucu etkileyen bir faktör olarak değerlendirildi. Eğitim kapsamında gösterilen videolar, sahnelenen rol playler, fotoğraflı sunumlar, farklı kültürden öğrenci deneyimleri, farklı kültürlere yönelik örnekler önceki çalışmalarla etkisi vurgulanan yöntemlerdi (Bruschke ve ark. 1993, Arasaratnam ve Banerjee, 2007, Koskinen ve ark. 2008, Kitab ve ark. 2015, Lonneman 2015, Tanrıverdi 2016). Bu araştırmada bu yöntemlerden karma bir eğitim programı hazırlanmış olması kültürel farkındalığın tek günlük bir eğitimle artırılmasını kolaylaştırdığı ve bu bağlamda etnikmerkezciliği azalttığı düşünölmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarına göre vaka grubunun etnikmerkezcilik ölçeği son test puan ortalaması $38,36 \pm 4,88$, kontrol grubu son test puanı ise $45,02 \pm 8,34$ olarak belirlendi ve iki grup arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($U=209,500$, $p=0,000$). Kültürel farkındalık eğitimine katılan vaka grubundaki öğrencilerde kültürlerarası farkındalık puan ortalamaları azaltılarak kültürel farkındalıkları artırıldı, etnikmerkezcilik puan ortalamaları azaltıldı ve araştırma hipotezi kabul edildi.

Araştırma sonuçları doğrultusunda kültürel farkındalık eğitimlerinin hemşirelik öğrencileri arasında yaygınlaştırılması ve bu konuda yeni araştırmalar yapılması önerilebilir.

7. KAYNAKLAR

1. Aksoy, Z. Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim. *Journal of International Social Research*. 2012; 5(20).
2. Almutairi AF., McCarthy A., ve Gardner G E. Understanding cultural competence in a multicultural nursing workforce: Registered nurses' experience in Saudi Arabia. *Journal of Transcultural Nursing*, 2015; 26(1): 16-23.
3. Aman F. Bronislaw Malinowski'nin kültür teorisi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 2012; 21(1): 135-151.
4. Arasaratnam LA ve Banerjee SC. Ethnocentrism and sensation seeking as variables that influence intercultural contact-seeking behavior: A path analysis. *Communication Research Reports*. 2007; 24(4): 303-310.
5. Barnett D. Nursing student's perception of cultural competence in a cultural immersion experience. 2018, Oklahoma City University, Social Sciences Institute, Doctoral dissertation, p.66, Oklahoma
6. Başcı E. Küreselleşen dünyada etnosentrizm: Üniversite öğrencileri üzerine yapılan bir saha araştırması. *International Journal of Academic Value Studies*. 2017; 3(16): 286-293.
7. Beach MC, Price EG, Gary TL, Robinson KA, Gozu A, Palacio A ve Powe NR. Cultural competency: A systematic review of health care provider educational interventions. *Medical Care*. 2005; 43(4): 356.
8. Benedict R, 2003, *Patterns of Culture*. Kültür Kalıpları, 1. Baskı, Şarman N, Payel Yayınları, İstanbul, 2003: 259-260.
9. Bhui K, Warfa N, Edonya P, McKenzie K ve Bhugra D. Cultural competence in mental health care: A review of model evaluations. *BMC Health Services Research*. 2007. 7(1): 15.
10. Bizumic B, Duckitt J, Popadic D, Dru V ve Krauss S. A cross-cultural investigation into a reconceptualization of ethnocentrism. *European Journal of Social Psychology*. 2009; 39(6): 871-899.
11. Borden AW. The impact of service-learning on ethnocentrism in an intercultural communication course. *Journal of Experiential Education*. 2007; 30(2): 171-183.

12. Brusckie JC, Gartner C ve Seiter JS. Student ethnocentrism, dogmatism, and motivation: A study of BAFA BAFA. *Simulation & Gaming*. 1993; 24(1): 9-20.
13. Bunjitpimol P, Kumar R ve Somrongthong R. Effectiveness of case based cultural competency among nurses working in private hospitals of Bangkok, Thailand: A Quasi-experimental study. *Pakistan Journal Of Medical Sciences*. 2018; 34(1): 179.
14. Campinha-Bacote, J. A model and instrument for addressing cultural competence in health care. *Journal of Nursing Education*. 1999; 38(5): 203-207.
15. Capell J, Dean E ve Veenstra G. The relationship between cultural competence and ethnocentrism of health care professionals. *Journal of Transcultural Nursing*. 2008; 19(2): 121-125.
16. Cargile AC ve Bolkan S. Mitigating inter-and intra-group ethnocentrism: Comparing the effects of culture knowledge, exposure, and uncertainty intolerance. *International Journal of Intercultural Relations*. 2013; 37(3): 345-353.
17. Chen GM. The impact of intercultural sensitivity on ethnocentrism and intercultural communication apprehension. Erişim adresi: <https://web.uri.edu/iaics/files/01GuoMingChen.pdf> Erişim Tarihi: 17.06.2019
18. Chen J ve Wang Y. Cultural competence experiences which Chinese nurses have in Finland. Erişim adresi: <https://www.theseus.fi/handle/10024/87039> Erişim Tarihi: 07.06.2019
19. Clingerman E. Social justice: A framework for culturally competent care. *Journal of Transcultural Nursing*. 2011; 22(4): 334-341.
20. Degazon C. Cultural diversity and community health nursing practice. In: *Community Health Nursing*. Stanhope M, Lancaster J (Eds.). Baltimore, USA; 1996:p.117-134.
21. Dong Q ve Collaco CM. Overcome ethnocentrism and increase intercultural collaboration by developing social intelligence. In *Proceedings of the 2009 international workshop on Intercultural collaboration*. 2009; p. 215-218.

22. Douglas MK, Pierce JU, Rosenkoetter M, Pacquiao D, Callister LC, Hattar-Pollara M ve Purnell L. Standards of practice for culturally competent nursing care: 2011. SALUTE E SOCIETÀ. 2013.
23. Dunagan PB, Kimble LP, Gunby SS ve Andrews MM. Baccalaureate nursing students' attitudes of prejudice: A qualitative inquiry. Journal of Nursing Education, 2016; 55(6): 345-348.
24. Eğinli AT. Kültürlerarası Yeterliliğin Kazanılmasında Kültürel Farklılık Eğitimlerinin Önemi. Öneri Dergisi. 2011; 9(35): 215-227.
25. el-Kardavi Y, 2000, Sekafetüna Beyne'l-İnfıtah Ve'l-İngilak. Kültürlerarası Diyolog, 1. Baskı, Güman O, İlke Yayıncılık, İstanbul, 2006: 18.
26. Er S. Kültürlerarası iletişim, Budunmerkezcilik ve öteki. Journal of İstanbul Kültür Üniversitesi Dergisi. 2005; 1: 9-18.
27. Ewa PK. Cognitive, affective and linguistic consequences of ethnocentrism in apprehensives' communication. Linguistica Silesiana. 2013.
28. Fletcher VC. Where is nursing's role in promoting culturally competent care? Lifelines. 1997; 1: 13-14.
29. Fowler SM ve Pusch MD. Intercultural simulation games: A review (of the United States and beyond). Simulation & Gaming. 2010; 41(1): 94-115.
30. Gallagher RW. A meta-analysis of cultural competence education. In: professional nurses and nursing students. 2011, University Of South Florida, Ph.D. Dissertation. p.134. South Florida,(Barbara A. Redding)
31. Glenn AD ve Claman F. Using a low-fidelity simulation to enhance cultural awareness and emotional intelligence in nursing students. Nursing Education Perspectives. 2018; 1-2.
32. Gökalp Z. Türkçülüğün esasları, 7. Baskı, İstanbul, Varlık Yayınları, 1968.
33. Göker G ve Meşe G. Türk göçmenlerin İtalyanlara bakış açısı: Bir kültürlerarası iletişim araştırması. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi. 2011; 7(1): 65-82.
34. Gudykunst WB. Cross-cultural and intercultural communication. Sage. 2003.
35. Gümüştekin N. Kültür kavramı ve Osmanlı'dan günümüze kültürel yapının incelenmesi. 38. ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi Bildiriler Kitabı. 2007; 317-326.

36. Güvenç B. İnsan ve kültür, 3. Baskı, İstanbul, Boyut Yayıncılık, 2011.
37. Güvenç B. Külbürün abcsi, 2. Baskı, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2002: p.14-15.
38. Güvenç B. İnsan ve kültür, 2. Baskı, İstanbul, Boyut Yayıncılık, 2010
39. Harris SL. Americans' willingness to communicate with Mexican immigrants: Effects of ethnocentrism and immigration status. 2017.
40. Harrison N. Investigating the impact of personality and early life experiences on intercultural interaction in internationalised universities. *International Journal of Intercultural Relations*. 2012; 36(2): 224-237.
41. Haviland WA, Harald ELP, Walrath D ve Mcbride B. Kültürel Antropoloji, 3. Baskı, Erguvan D, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2008.
42. Hoffman A, Wallach J ve Sanchez E. Reducing ethnocentric ideology via multiethnic community service work: Planting seeds of hope. *Making Connections: Interdisciplinary Approaches to Cultural Diversity*. 2009; 11(1): 40-49.
43. Hoffmann J. All roads lead down under? Ethnocentrism among Australian corporate communication practitioners. *Communication Research and Practice*. 2016; 2(2): 244-262.
44. Hunter JL. Applying constructivism to nursing education in cultural competence: A course that bears repeating. *Journal of Transcultural Nursing*. 2008; 19(4): 354-362.
45. Josipovic P. Recommendations for culturally sensitive nursing care. *International Journal of Nursing Practice*. 2000; 6(3): 146-152.
46. Kagawa-Singer M, Wellisch DK ve Durvasula R. Impact of breast cancer on Asian American and Anglo American women. *Culture, Medicine and Psychiatry*. 1997; 21(4): 449-480.
47. Keith KD ve Allen JA. *The encyclopedia of cross-cultural psychology*. Wiley-Blackwell. 2013.
48. Ketab SMG, Tamam E, Bolong J ve Sharif SP. Impact of ethnocentrism on interethnic interactions among local students in Malaysian universities. *Taylor's Business Review*. 2015; 5(1): 11-30.

49. Khan SS ve Liu JH. Intergroup attributions and ethnocentrism in the Indian subcontinent: The ultimate attribution error revisited. *Journal of Cross-Cultural Psychology*. 2008; 39(1): 16-36.
50. Kim RI ve Goldstein SB. Intercultural attitudes predict favorable study abroad expectations of US college students. *Journal of Studies in International Education*. 2005; 9(3): 265-278.
51. Kiviharju J ve Koivumäki K. Educational interventions to improve nurses' and nursing students' cultural competence: A literature review. 2012. *Metropolia University Of Applied Sciences*, p. 54. Helsinki.
52. Kohlbry P. W. The impact of international service-learning on nursing students' cultural competency. *Journal of Nursing Scholarship*. 2016; 48(3): 303-311.
53. Koskinen L, Abdelhamid P ve Likitalo H. The simulation method for learning cultural awareness in nursing. *Diversity in Health and Social Care*. 2008; 5(1): 55-63.
54. Lawrence C, Smalls J, Pedigao A, Uddin M, Williams J ve Booan K. Peruvian immersion course teaches cultural competence. *Nursing* 2019; 48(6): 13-14.
55. Lee JY, Kearns RA ve Friesen W. Seeking affective health care: Korean immigrants' use of homeland medical services. *Health & Place*. 2010; 16(1): 108-115.
56. Leininger M. McFarland MR. *Transcultural Nursing*, 3rd Ed. New York: McGraw-Hill. 2002.
57. Lenny CH ve Peng YQ. Efficacies of different methods of teaching transcultural nursing practice in China. *Chinese Nursing Research*. 2014; 1: 17-24.
58. Lim J, Downie J ve Nathan P. Nursing students' self-efficacy in providing transcultural care. *Nurse Education Today*. 2004; 24(6): 428-434.
59. Lin CJ, Chang PR, Wang LH ve Huang MC. Cultural competence course for nursing students in Taiwan: A longitudinal study. *Nurse Education Today*. 2015; 35(12): 1268-1274.

60. Liu W, Stone TE ve McMaster R. Increasing undergraduate nursing students' cultural competence: An evaluation study. *Global Health Research and Policy*. 2018; 3(1): 7.
61. Long TB. Overview of teaching strategies for cultural competence in nursing students. *Journal of Cultural Diversity*. 2012; 19(3).
62. Long T. Influence of international service learning on nursing students' self efficacy towards cultural competence. *Journal of Cultural Diversity*. 2016; 23(1).
63. Lonneman W. Teaching strategies to increase cultural awareness in nursing students. *Nurse Educator*. 2015; 40(6): 285-288.
64. Mareno N ve Hart PL. Cultural competency among nurses with undergraduate and graduate degrees: Implications for nursing education. *Nursing Education Perspectives*. 2014; 35(2): 83-88.
65. Mercan N. Kültürlerarası duyarlılık ve iletişim becerileri arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *PressAcademia Procedia*. 2016; 2(1): 449-454.
66. Mills V ve Smith R. Short-and long-term effects of participation in a cross-cultural simulation game on intercultural awareness. 2004. Erişim adresi: <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a429204.pdf>, Erişim tarihi: 02.06.2019.
67. Neuliep JW ve McCroskey JC. The development of a US and generalized ethnocentrism scale. *Communication Research Reports*. 1997; 14(4): 385-398.
68. Neuliep JW, Chaudoir M ve McCroskey JC. A cross-cultural comparison of ethnocentrism among Japanese and United States college students. *Communication Research Reports*. 2001; 18(2): 137-146.
69. Neuliep JW. Culture shock and reentry shock. *The International Encyclopedia of Intercultural Communication*. 2017; 1-9.
70. Öğüt N. Kültürlerarası duyarlılık düzeyi ile etnik merkezilik, yaşam doyumu ve mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. 2018, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, 245 sayfa, Konya, (Doç. Dr. Hasret Aktaş).

71. Özışık C. Yabancı dil öğretiminde kültürel farkındalık: New Headway ders kitaplarının kültür aktarımı açısından incelenmesi ve değerlendirilmesi. 2004, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 130 sayfa, İstanbul, (Prof. Dr. Nilüfer Tapan).
72. Perreault S ve Bourhis RY. Ethnocentrism, social identification, and discrimination. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 1999; 25(1): 92-103.
73. Pinikahana J, Manias E ve Happell B. Avustralya hemşirelik müfredatlarında kültürlerarası hemşirelik. *Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri*, 2003; 5 (2): 149-154.
74. Pragash M, Sultana MA ve Khor KK. Ethnocentrism and intercultural willingness to communicate: A study of Malaysian Private University. *International Journal*. 2018; 3(12): 16-23.
75. Price KM ve Cortis JD. The way forward for transcultural nursing. *Nurse Education Today*, 2000; 20(3): 233-243.
76. Seidel Glass PE. Differences among undergraduate and graduate nursing students' cultural competency. 2013.
77. Sensor CS. Culturally competent care in workplace. *Imprint-New York-National Student Nurses Association*, 2006; 53(2): 46.
78. Smith LS. Cultural competence: A guide for nursing students. *Nursing*. 2019; 47(10): 18-20.
79. Starr SS ve Wallace DC. Client perceptions of cultural competence of community-based nurses. *Journal of Community Health Nursing*. 2011; 28(2): 57-69.
80. Su YC. Assessing Taiwanese college students' intercultural sensitivity, EFL interests, attitudes toward native English speakers, ethnocentrism, and their interrelation. *The Asia-Pacific Education Researcher*. 2018; 27(3): 217-226.
81. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. Erişim adresi: <http://www.kultur.gov.tr/TR-96254/kultur.html>, Erişim tarihi: 08.12.2018.
82. Tanrıverdi G. Hemşirelerde kültürel yeterliliği geliştirme yaklaşım ve önerileri. Ülker Hİ, Birkök C (eds.). 1. Baskı, Pozitif Matbaa, Ankara, 2016.

83. Tanrıverdi G. Hemşirelerde kültürel yeterliliği geliştirmeye yönelik yaklaşım ve öneriler. Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi. 2017; 25(3): 227-236.
84. Tanrıverdi, G. Hemşirelikte yeni bir model önerisi: Çevre odaklı kültürel yeterlilik modeli. Journal of Human Sciences, 2017; 14(4): 4658-4670.
85. Tezcan M. Kültürel antropoloji, 1. Baskı, Maya Akademi Yayıncılık, Ankara, 2008: p.212-215.
86. Topbaş E. Kültürlerarası hemşirelik kavramının yoğun bakıma yansımaları. erişim adresi: <http://www.tybhd.org.tr/Upload/4AACE6%20EYLEM.pdf> erişim tarihi: 05.06.2019
87. Tortumluoğlu, G. Hemşirelik bakımında kültürel yaklaşım ve önemi. Journal of Human Sciences. 2004; 1(1).
88. Tuna Oran N ve Yüksel E. Kültürlerarası hemşirelik ve etik. Türkiye Klinikleri J Public Health Nurs-Special Topics. 2015; 1(3): 7-13.
89. Türk Dil Kurumu (TDK). Kültür Tanımı (2019). Erişim adresi: <http://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 27.06.2019.
90. Üstün E. Öğretmen adaylarının kültürlerarası duyarlılık ve etnik merkezilik düzeylerini etkileyen etmenler. 2011, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, 138 sayfa, İstanbul, (Prof. Dr. Münire Erden).
91. Wilkins H. Transcultural nursing: A selective review of the literature, 1985–1991. Journal of Advanced Nursing, 1993; 18(4): 602-612.
92. Yakar HK ve Alpar ŞE. Determination of the reliability and validity of intercultural awareness and intercultural effectiveness scales Kültürlerarası farkındalık ve kültürlerarası etkililik ölçeklerinin güvenilirlik ve geçerliğinin belirlenmesi. Journal of Human Sciences, 2017; 14(3): 2748-2761.
93. Yalçın A ve Erçen AEY. Kültür ile şekillenen çatışma tepkileri üzerine bir uygulama. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2004; 13(2).
94. Young CA, Haffejee B ve Corsun DL. The relationship between ethnocentrism and cultural intelligence. International Journal of Intercultural Relations. 2017; 58: 31-41.

95. Zikargae MH. The impacts of ethnocentrism and stereotype on inter-cultural relations of Ethiopian higher education students. *Online Journal of Communication and Media Technologies*. 2013; 3(4): 126.

EKLER

Ek 1. Anket Formu:

Sevgili arkadaşlar,

Bu anket, kültürlerarası yeterliliği etkileyen unsurlardan olan Kültürlerarası farkındalık ve Etnikmerkezcilik düzeylerinizi belirlemek için yapılmaktadır.

Kimliğinizi belirtmeksizin vereceğiniz cevaplar, yüksek lisans tez çalışması için kullanılacaktır. Anketten sağlıklı sonuçlar elde edilebilmesi, hiçbir soruyu cevapsız bırakmamanıza ve samimi cevaplar vermenize bağlıdır.

Katkılarınız için teşekkür ederim.

Behiye Gülizar Topçu
Yüksek LisansÖğrencisi

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı

1. Yaşınız
2. Cinsiyet 1. Kadın 2. Erkek
3. Medeni durumunuz 1. Bekar 2. Evli
4. Çocuğunuz var mı? 1. Evet 2. Hayır
5. Annenin eğitim durumu nedir?
1-Okur-Yazar Değil 2- Okur Yazar 3-İlkokul Mezunu 4- Ortaokul Mezunu
5- Lise Mezunu 6- Üniversite Mezunu
6. Babanın eğitim durumu nedir?
1- Okur-Yazar Değil 2- Okur Yazar 3-İlkokul Mezunu 4- Ortaokul Mezunu
5- Lise Mezunu 6-Üniversite Mezunu
7. Aile tipiniz hangisi ile uyumludur?
1. Çekirdek Aile 2. Geniş Aile 3.Parçalanmış Aile
8. Çalışıyor musunuz? 1. Hayır 2. Evet

9. Ne iş yapıyorsunuz?.....
10. Ailenizin toplam aylık geliriTL
11. Ailenizin gelir-gider durumunu nasıl algılıyorsunuz?
1.Gelir-Gidere Denk 2.Gelir Giderden Az 3. Gelir Giderden Fazla
12. Sizin aylık ortalama elinize geçen para nekardır?.....TL
13. Kendi gelir-gider durumunuzu nasıl algılıyorsunuz?
1.Gelir-Gidere Denk 2.Gelir Giderden Az 3. Gelir Giderden Fazla
14. Memleketiniz bölge.....il.....
15. Kaç yıldır Çanakkale'de yaşamaktasınız?.....yıl
16. Çanakkale'de bulunma nedeniniz aşağıdakilerden hangisiyle uyumlu?
1.Öğrenci Olduğum İçin Buradayım 2. Ailemin İşi Nedeniyle Geldim
3. Memleketim Burası 4.Diğer.....
17. Yaşamınızın büyük çoğunluğu nerede geçti? 1. Kent 2. Kasaba 3.Köy
18. Aile içinde yabancı uyruklu akrabalarınız var mı? (Yenge, enişte, gelin damat vs.)
1. Evet 2. Hayır
19. Ailenizde farklı inançtan olan akrabanız var mı? 1. Evet 2. Hayır
20. Yurt dışında bulundunuz mu? 1. Evet 2.Hayır
21. Yurt dışında bulduysanız hangi amaçla bulundunuz? 1.Seyahat 2.Eğitim 3. Diğer
22. Yabancı uyruklu arkadaşlarınız var mı? 1.Evet 2.Hayır
23. Farklı inançtan olan arkadaşınız var mı? 1.Evet 2. Hayır
24. Kültürel olarak sizden farklı olan yakın arkadaşlarınız var mı? 1. Evet 2.Hayır
25. Yanıtınız evetse yakın arkadaşınızda olan kültürel farklılığı nasıl tanımlarsınız?
1.Inanç Farklılığı 2. Yaşam Biçimi Farklılığı 3. Dil Farklılığı 4.Diğer...
26. Ana diliniz dışında bir veya birden fazla dil biliyor musunuz? 1. Evet 2. Hayır
27. Bu dil veya dilleri iletişimde kullanıyor musunuz? 1. Evet 2.Hayır
28. Eğitim yaşantınızda öğrenci değişim programlarına katıldınız mı?

1. Evet 2. Hayır

29. Farklı kültürleri konu alan film/video/belgesel izler misiniz? 1. Evet 2. Hayır

30. Farklı kültürleri, dinleri yaşam biçimlerini merak eder misiniz?

1. Evet 2. Hayır 3. Üzerinde Hiç Düşünmedim

31. Kültürlerarası hemşirelik kavramını daha önce duydunuz mu? 1. Evet 2. Hayır

32. Eğer duyduysanız Kültürlerarası hemşirelik kavramını ilk olarak nerede duydunuz?

33. Kültürlerarası Hemşirelik ile ilgili ders/kongre/çalıştay/kurs vb. deneyimleriniz varsa nelerdir?

Ek 2. Etnikmerkezcilik Ölçeği:

	Aşağıdaki ifadeleri hızlıca okuyunuz ve ilk izleniminize göre cevap veriniz. Cevaplarınızı 1 ile 5 arasında, düşüncenizi en iyi tanımlayan numara ile gösteriniz. Bu ölçekte “doğru” veya “yanlış” cevaplar olmadığını unutmayınız ve mümkün olduğu kadar içten cevaplar vermeye özen gösteriniz. Teşekkürler	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1.	Diğer birçok kültür benim kültürümle kıyaslandığında geri kalmıştır.	1	2	3	4	5
2.	Benim kültürüm diğer kültürlere örnek olmalıdır.	1	2	3	4	5
3.	Diğer kültürlerin insanları benim kültür ortamıma gelince tuhaf davranırlar.	1	2	3	4	5
4.	Diğer kültürlerdeki yaşam biçimleri de benim kültürümdekiler kadar meşrudur (geçerlidir).	1	2	3	4	5
5.	Diğer kültürler benim kültürüme daha çok benzemeye çalışmalıdır.	1	2	3	4	5
6.	Diğer kültürlerin değerleri ve gelenekleriyle <i>ilgilenmiyorum</i> .	1	2	3	4	5
7.	Benim kültürümdeki insanlar başka kültürlerdeki insanlardan pek çok şey öğrenebilir.	1	2	3	4	5
8.	Diğer kültürlerdeki pek çok insan kendileri için neyin iyi olduğunu <i>bilmiyorlar</i> .	1	2	3	4	5
9.	Diğer kültürlerin değerlerine ve geleneklerine saygı duyarım.	1	2	3	4	5
10.	Pek çok insan benim kültürümdeki insanlar gibi yarasaydı, daha mutlu olurdu.	1	2	3	4	5
11.	Farklı kültürlerden pek çok arkadaşım var.	1	2	3	4	5
12.	Benim kültürümdeki insanlar neredeyse dünyadaki en iyi yaşam biçimine sahiptir.	1	2	3	4	5
13.	Diğer kültürlerdeki yaşam biçimleri benim kültürümdekiler kadar meşru (geçerli) <i>değildir</i> .	1	2	3	4	5
14.	Diğer kültürlerin değerlerine ve geleneklerine karşı çok ilgiliyim.	1	2	3	4	5
15.	Benden farklı olan insanları da kendi değerlerimle yargılam.	1	2	3	4	5
16.	Kendime benzeyen insanları erdemli olarak görürüm.	1	2	3	4	5
17.	Benden farklı insanlarla işbirliği <i>yapmam</i> .	1	2	3	4	5
18.	Benden farklı olan insanlara <i>güvenmem</i> .	1	2	3	4	5
19.	Diğer kültürlerden insanlarla etkileşim kurmaktan <i>hoşlanmam</i> .	1	2	3	4	5
20.	Diğer kültürlerin değerlerine ve geleneklerine karşı çok az saygım var.	1	2	3	4	5

Ek 3. Kùltùrlerarası Farkındalık Òlçeđi:

Yònerge: Aşağıda kùltùrlerarası farkındalık hakkında bilgiler bulunmaktadır. Bu ifadelerde doğru ya da yanlış ifade yoktur. Lütfen hızlı bir şekilde ilk izleniminize göre bu ifadelere ne kadar katıldığınızı belirtin. Her maddeyi aşağıda belirtilen òlçeđe göre değerlendirin ve boşluğa size uyan numarayı yazın. İşbirliğiniz için teşekkür ederim.

1:Tamamen katılıyorum.

2:Katılıyorum.

3:Kararsızım.

4:Katılmıyorum

5:Kesinlikle katılmıyorum.

Lütfen cùmlenin önündeki boşluğa yanıtınızın karşılığı olan numarayı yazınız.

—1.Benim kùltürümün çevremdeki insanların kùltüründen farklı olduğunu düşünüyorum.

—2.Bazı zamanlarda ırkçı ifadelerin göz ardı edilmesi gerekir.

—3.Tanıştığımız ya da iletişime geçtiğimiz kişilerin etnik gruplarını bilmek önemlidir.

—4.İnsanların ırkçı ya da etnik içerikli kötöleme, hakaret ya da davranışlarını desteklemem.

—5.Aile kavramının farklı kùltürlerde farklı tanımlandığını anlıyorum ve kabul ediyorum(geniş aile üyeleri, manevi anne-baba, kan bağı olmayan akrabalar, hısımlar).

—6.Ailedeki kadın erkek rollerinin farklı kùltürlere göre önemli derecede değişiklik gösterebileceğini biliyorum ve saygı duyuyorum.

—7.Yaş ve deneyimin bireyler ve ailelerle iletişimde göz önünde bulundurulması gerektiğini anlıyorum.

—8.Din ve diğer inanışların insanların davranışını etkileyebileceğini kabul ediyorum.

—9.Günlük yaşama ilişkin gelenekler ve inanışların kùltürden kùltüre farklı uygulandığını biliyorum ve saygı duyuyorum.

Ek 4. Etik Kurul İzni:

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Klinik Araştırmalar Etik Kurulu

Sayı : 18920478-050.04.04-E.1800175009
Konu : Başvuru İncelemesi (Prof.Dr.
Gülbu TANRIVERDİ)

03/12/2018

Sayın Prof. Dr. Gülbu TANRIVERDİ

Yürütücülüğünü yapmış olduğunuz "Hemşirelik Öğrencilerinin Etikmerkezcilik Düzeyine Kültürel Farkındalık Eğitiminin Etkisi" başlıklı 2011-KAEK-27/2018- E.1800126960 no'lu projeniz ile ilgili olarak Klinik Araştırmalar Etik Kurulunun almış olduğu 28.11.2018 tarih ve 21-01 no'lu kararı aşağıdadır.

Bilgilerinize rica ederim.

Karar Tarihi: 28.11.2018

Karar No: 2018-21

Karar01)2011-KAEK-27/2018-E.1800126960 no'lu araştırma ile ilgili olarak, proje yürütücüsü Prof.Dr. Gülbu TANRIVERDİ'nin çalışması Etik Kurul tarafından değerlendirilmiş olup; yapılan oylamada "ETİK KURUL ONAYINI ALIR" kararı verilmiştir.

e-İmzalıdır

Prof. Dr. Öztürk ÖZDEMİR
Kurul Başkanı

Ek 5. Kurum İzni:

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
Çanakkale Sağlık Yüksekokulu Müdürlüğü

Sayı : 78179085-044-E.1800113898
Konu : Veri Toplanma, Öğrencilerce Eğitim Verme

10/08/2018

HEMŞİRELİK BÖLÜMÜ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 09.08.2018 tarihli ve 71451870-199-E.1800112797 sayılı yazınız.

Yüksekokulumuz Öğretim Üyesi Prof. Dr. Gülbu TANRIVERDİ'nin danışmanlığını yürüttüğü yüksek lisans 17300701010 numaralı öğrencisi Gülizar TOPÇU'nun "**Hemşirelik Öğrencilerinin Etnikmerkezcilik Düzeyine Kültürel Farkındalık Eğitiminin Etkisi**" konulu tez çalışması için 2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılında Hemşirelik Bölümü 1. Sınıf öğrencilerinden veri toplaması ve öğrencilere eğitim yapması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Hürmüz KOÇ
Yüksekokul Müdürü V.

Ek 6. Kùltùrlerarası Farkındalık Òlçeđi Kullanım İzni:

hatice yakar <hatice.karabuga@gmail.com>

Alıcı: ben ▾

Merhaba,

Çalışmanızda Kùltùrlerarası Farkındalık òlçeđini kullanabilirsiniz, başarılar dilerim.

İyi çalışmalar.

gùlizar topcu <gulizartopcu0124@gmail.com>, 16 Ađu 2018 Per, 19:30 tarihinde şunu yazdı:

...

Dr. Öğretim Üyesi Hatice Karabuğa Yakar
Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakùltesi
Hemşirelik Bölümü
İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı

Assistant Professor, PhD Hatice Karabuga Yakar
Faculty of Health Sciences at Marmara University
Nursing Department
Internal Diseases Nursing

Ek 7. Etnikmerkezcilik Ölçeği Kullanım İzni:

6 Mayıs 2018 21:34 tarihinde Gulbu Tanrıverdi <gulbu.tanriverdi@gmail.com> yazdı:

Çok teşekkür ederim. Kullandığım araştırmalar için ilerleyen süreçte size de bilgi vericem. Kolay gelsin.

6 Mayıs 2018 20:14 tarihinde elif üstün <ustun-elif@hotmail.com> yazdı:

Merhaba Hocam,

Öncelikle güzel yorumlarınız için teşekkür ederim. Ölçeği çalışmanızda kullanmanızdan memnuniyet duyuyorum.

İyi çalışmalar ve kolaylıklar diliyorum.

Elif Üstün Kiran

Get [Outlook for Android](#)

From: Gulbu Tanrıverdi
Sent: Sunday, May 6, 3:23 PM
Subject: ölçek
To: ustun-elif@hotmail.com

Ek 8. Etnikmerkezcilik Ölçeği Değerlendirme Şekli:

----- Forwarded message -----

Gönderen: elif üstün <ustun-elif@hotmail.com>
Date: 8 May 2018 Sal, 10:16
Subject: Re: ölçek
To: Gulbu Tanrıverdi <gulbu.tanriverdi@gmail.com>

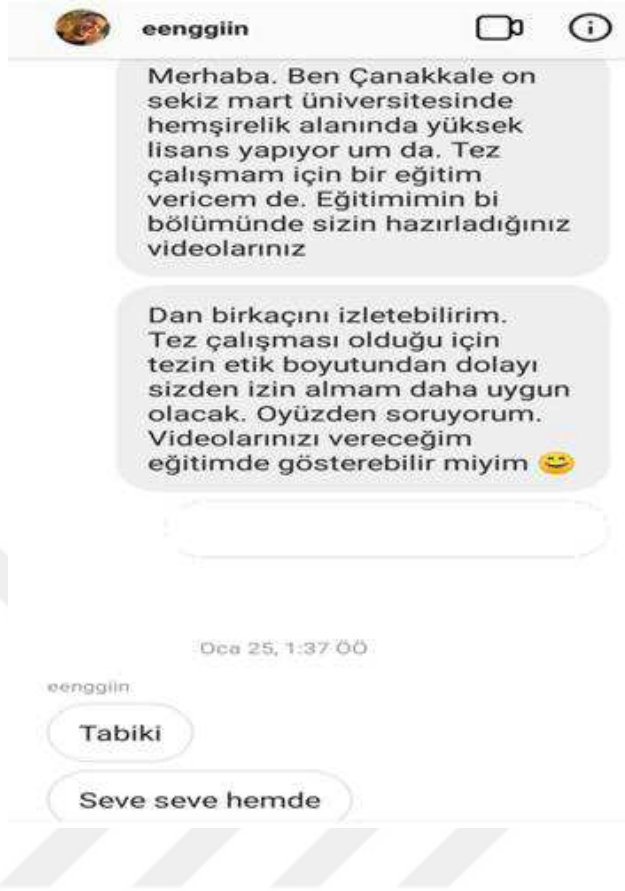
Hocam, haklısınız özellikle son 2 yılda ölçek için izin isteme amaçlı çok mail aldım. Emeğimizin başkalarına da fayda sağlaması çok güzel.

Ölçeğin orijinal formunda 22 madde var. Ancak dil eşdeğerliği yaparken 2 madde ölçek yazarlarına danışılarak çıkartıldı çünkü yeterli ölçütleri sağlamadı.

Türkçe ölçek 20 maddelik 4, 7, 9, 11, 14. maddeler tersine puanlanıyor. Diğer 5'li likert ölçekleri gibi puanlayabilirsiniz. Başka bir kuralı yok. Verileri karşılaştırmak için tezimdaki betimsel istatistik sonuçlarını kullanabilirsiniz. Her çalışmada farklı ortalamalar çıkacaktır elbet ama bir fikir verir diye düşünüyorum.

İyi çalışmalar

Ek 9. Kültürel Farkındalık Eğitimde Kullanılan Videoların İzinleri:

Ek 10. Kùltürel Farkındalık Eğitiminin Görüntüleri:

Ek 11.Kültürel Farkındalık Eğitimi Katılım Belgesi:

Ek 12. Özgeçmiş:**Kişisel Bilgiler**

Adı	Behiye Gülizar	Soyadı	TOPCU
Doğum Yeri	SEYHAN	Doğum Tarihi	01.07.1991
Uyruğu	T.C.	TC Kimlik No	41705067684
E-mail	gulizartopcu0124@gmail.com	Tel	5425121701

Eğitim Düzeyi

	Mezun Olduğu Kurumun Adı	Mezuniyet Yılı
Doktora/Uzmanlık		
Yüksek Lisans		
Lisans	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	2015

İş Deneyimi

Görevi	Kurum	Süre (Yıl - Yıl)
Hemşire	Çanakkale Mehmet Akif Ersoy Devlet Hastanesi	2015-devam ediyor

Yabancı Dil Sınav Notu

KPDS	ÜDS	YDS	IELTS	TOEFL IBT	TOEFL PBT	TOEFL CBT	FC E	YÖKDİL
								51,25

A-Uluslararası ve Ulusal Yayınları/Bildirileri/Diğer:

Topçu G., Gezen E.R., Uyanık G., Tanriverdi G., "Halk sağlığı hemşireliğinin öğretilmesinde rol playin kullanımını hakkında mezunlar ne düşünüyor? ", 17. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi, ÇANAKKALE, TÜRKİYE, 4-6 Nisan 2018.

B-Katıldığı Uluslararası ve Ulusal Konferans ve Kongreler:

III. Uluslararası Katılımlı Kültürlerarası Hemşirelik Kongresi, Çanakkale, Mayıs 2015.

16.Ulusal Hemşirelik Kongresi,” Farklı Kuşaklardaki Akademisyenlerin Öğrencilerle Deneyimledikleri Çatışmalar Ve Başa Çıkma Yöntemleri: Nitel Araştırma”, Poster İle Katılım, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul, 2017.

I. Uluslararası, 4. Ulusal Katılımlı Kültürlerarası Hemşirelik Kongresi, Şanlıurfa, 2017.

C-Sertifikalar:

Pedagojik Formasyon Eğitimi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 27.10.2014-12.06.2015

D-Ödüller:

Ek.13. Spiralli Tez Kontrol Formu

	Evet	Hayır
1) Amblem renkli ve 2x2 cm boyutunda olmalıdır.	✓	
2) Kapakta sadece başlık bold ve 14 punto, diğer yazılar normal renkte ve 12 punto yazılmalıdır.	✓	
3) Tez savunma sınavında kabul edilmiş tezler için, tezin sırtı tez yazım kılavuzuna uygun olarak düzenlenmiş olmalıdır.	✓	
4) Kabul edilmiş tez konusu ile tezin baş sayfasındaki tez konusu aynı olmalıdır.	✓	
5) Beyan eksiksiz ve imzalı olarak Tez Yazım Kılavuzundaki gibi konmalıdır.	✓	
6) Özet ve Summary 250'şer kelimeyi aşmamalıdır. (1 sayfa)	✓	
7) Anahtar kelimeler (en fazla) 5 adet olmalıdır.	✓	
8) İngilizce özetin başında konu başlığı yazılmalıdır.	✓	
9) Metin ve kaynakların tümü 1,5 aralıklı olmalıdır.	✓	
10) Tezde yazım karakteri olarak "Times New Roman" kullanılmalıdır.	✓	
11) Web sayfa kaynakları metin içinde de geçmelidir (parantez içinde güncelleme tarihi ile birlikte). Kaynaklar bölümünde de cümlelerin en sonunda Erişim adresi ve Erişim tarihi sırasıyla verilmelidir.	✓	
12) Çalışmanın Etik Kurul onayı, varsa kurum onayı tezin en arkasına konmalıdır.	✓	

Tarih: 08.05 / 2015 Öğrenci Adı ve Soyadı, İmza Belkıs Güllüer TOKU	Tarih: 08 / 05 / 2015 Danışmanın Adı ve Soyadı, İmza Prof. Dr. Gülben FAZLİOĞLU
---	---

Ek.14. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Spiralli/Ciltli Tez Yazım Kontrol Listesi

KONTROL BAŞLIĞI	ÖĞRENCİ	DANIŞMAN
Tez yazımında kullanılan yazı tipi	☒ UYGUN	☒ UYGUN
Sayfa kenar boşlukları	☒ UYGUN	☒ UYGUN
Kapak sayfası düzeni	☒ UYGUN	☒ UYGUN
İç kapak sayfası düzeni	☒ UYGUN	☒ UYGUN
Onay sayfası düzeni	☒ UYGUN	☒ UYGUN
Beyan sayfası içeriği ve düzeni	☒ UYGUN	☒ UYGUN
İçindekiler sayfası düzeni	☒ UYGUN	☒ UYGUN
Teşekkür sayfası	☒ UYGUN	☒ UYGUN
Türkçe özet	☒ UYGUN	☒ UYGUN
İngilizce özet	☒ UYGUN	☒ UYGUN
Simgeler ve kısaltmalar dizini	☒ UYGUN	☒ UYGUN
Şekiller dizini	☒ UYGUN	☒ UYGUN
Tablolar dizini	☒ UYGUN	☒ UYGUN
Tezin ön sayfalarının sıralaması	☒ UYGUN	☒ UYGUN
Ön sayfaların numaralandırılması	☒ UYGUN	☒ UYGUN
Sayfalarının numaralandırılması	☒ UYGUN	☒ UYGUN
Başlıklarının numaralandırılması	☒ UYGUN	☒ UYGUN
Şekil, resim ve tablo numaralandırması	☒ UYGUN	☒ UYGUN
Yöntem ve Gereç	☒ UYGUN	☒ UYGUN
Bulgular	☒ UYGUN	☒ UYGUN
Tartışma	☒ UYGUN	☒ UYGUN
Sonuç ve Öneriler	☒ UYGUN	☒ UYGUN
Kaynaklar	☒ UYGUN	☒ UYGUN
Atıflar (alıntı ve göndermeler)	☒ UYGUN	☒ UYGUN
Ekler (etik kurul onayı, vs)	☒ UYGUN	☒ UYGUN
Tez planı	☒ UYGUN	☒ UYGUN
Dil (anlatım, yazım –imla)	☒ UYGUN	☒ UYGUN
Kâğıt ve baskı özelliği	☒ UYGUN	☒ UYGUN
Tezin son şeklinin elektronik kopyası	☒ UYGUN	☒ UYGUN
Tarih: 05 / 05 / 2015 Öğrenci Adı ve Soyadı, İmza Behiye Gülizer TAYLOR	Tarih: 05 / 05 / 2015 Danışmanın Adı ve Soyadı, İmza Prof.-Dr. Gülben TAŞKIRAN	